

HÖGSKOLAN
DALARNA

Manlig utsatthet för våld i nära relationer

En kvalitativ studie om socialsekreterares arbete med män som utsätts för våld i nära relationer

Författare: Linda Friberg, Niklas Grahn

Kurs: SA2020, Vetenskaplig metod, evidens och utvärdering i socialt arbete

Poäng: 15 HP

Datum: 2016-01-20

Förord

Vi vill tacka vår handledare Kari Jess för Ditt stöd, engagemang och synpunkter på vårt arbete. Din hjälp har varit värdefull och inspirerande.

Vi vill även tacka de informanter som ställde upp på våra intervjuer. Utan Er hjälp hade denna uppsats inte varit möjlig, och Er kunskap och visade intresse har varit betydelsefullt för vårt arbete.

Tack även till Christian Kullberg för ditt stöd och hjälp vid utformningen av våra vinjetter.

Ett stort tack till våra familjer och vänner för Ert stöd och engagemang. Tack för att Ni har stått ut med oss under tiden för vårt examensarbete och hela vår utbildning, som inte alltid varit en dans på rosor.

Vi vill även ge ett stort Tack till varandra för ett mycket givande och roligt samarbete med många skratt, intressanta diskussioner och nya kunskaper. Ärlighet, öppenhet och ödmjukhet har legat som grund för detta samarbete och resulterat i ett lyckat resultat och en god vänskap.

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka om socialarbetare tillämpar genusmedvetenhet i arbetet med personer som är utsatta för våld i nära relationer, och hur det i så fall uttrycker sig i mötet med dessa klienter. För att besvara dessa frågeställningar har en kvalitativ ansats tillämpats, med vinjettintervjuer som metod. Den hypotetiske klienten var för tre av informanterna en våldsutsatt man och för tre informanter en våldsutsatt kvinna. Informanternas svar jämfördes sedan och analyserades med hjälp av tidigare forskning på området samt teorier om genus, stereotyper och institutionalisering. De slutsatser vi kunnat dra genom denna studie är att socialarbetare till viss mån påverkas av könsstereotypa föreställningar och att man gör skillnad mellan könen vad gäller insatser, bedömningar och bemötande. Dock har vi även sett att det alltid finns en vilja att hjälpa klienten om behovet finns, i den mån det är möjligt utifrån bland annat det politiska och ekonomiska läget.

Nyckelord: Våld i nära relationer, våldsutsatta män, genusmedvetenhet, socialtjänst, jämställdhet

Abstract

The aim of this essay is to examine if social workers apply gender awareness when meeting individuals exposed to domestic violence and how it is expressed in the meeting. To answer these questions, a qualitative approach has been used, with vignette interviews as method. Three of our informants were given a scenario where the client was a man, and three informants were given the exact same scenario but with a female client. The informant's answers were compared and analyzed through former research and theories such as gender theory, stereotypes and institutionalization. Our conclusions of this study show that social workers, to some extent, are influenced by gender stereotypes and that they distinguish between men and women regarding treatment, assessments and decisions. However, we have also seen that there is always a will to help the client if needed, if it is possible due to the political and economic situation.

Keywords: Domestic violence, battered men, gender awareness, social services, equality

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Abstract.....	4
1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.2.1 Syfte	3
1.2.2 Frågeställningar	3
1.3 Begreppsdefinition - Våld	4
2. Tidigare forskning.....	4
2.1 Lika frekvent förekommande	4
2.2 Stereotyper.....	5
2.3 Mäns upplevelser av brist på stöd och förståelse	7
3. Teoretiska utgångspunkter.....	9
3.1 Genus och könsstereotyper	9
3.2 Institutionalisering.....	11
4. Metod och material.....	12
4.1 Val av metod	12
4.2 Urval.....	14
4.3 Datainsamlingsmetod	15
4.4 Analysmetod.....	17
4.5 Etiska överväganden	18
4.6 Validitet och reliabilitet.....	19
5. Resultat och analys	22
5.1 Presentation av informanterna	22
5.2 Psykiskt kontra fysiskt våld.....	22
5.3 Bemötande av kvinnor kontra män	24
5.4 Orsaken bakom våldsutövandet.....	27
5.5 Bedömningsinstrument	29

5.6 Insatser – vad finns att erbjuda och när?	31
5.7 Slutsatser för studien.....	33
6. Avslutande diskussion	35
6.1. Metoddiskussion.....	35
6.2 Resultat- och analysdiskussion	36
Litteratur	38
Bilagor	42
Bilaga 1	42
Bilaga 2	44
Bilaga 3	45
Bilaga 4	47
Bilaga 5	49

1. Inledning

Våld i nära relationer är ett ämne som diskuteras på många olika plattformar i dagens samhälle. Det figurerar i media, forskning och litteratur och rubriceras allt som oftast som ett kvinnligt problem.

Hradilova Selin (2009) menar att begrepp som ”våld i nära relationer” och ”mäns våld mot kvinnor” tenderar att likställas och ses som synonyma begrepp i den allmänna debatten, trots att många studier presenterar resultat som påvisar att frekvensen för män respektive kvinnor som utsätts för partnervåld ej skiljer sig åt.

Även när vi tittade på juridiska aspekter och på hur våldet i nära relationer utreds och bedöms fann vi samma fokusering på kvinnan som offret. Nedan presenteras den könsfokusering vi funnit inom lagstiftning samt de bedömningsinstrument som innefattas i det sociala arbetet. Kan dessa aspekter påverka i vilken utsträckning man kan arbeta genusmedvetet avseende våld i nära relationer?

1.1 Bakgrund

I Socialtjänstlagens (2001:453) portalparagraf finner vi att: ”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas [...] jämlikhet i levnadsvillkor”. Även Diskrimineringslagens (2008:567) portalparagraf lyder enligt följande: ”Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck [...]”. I Kommunallagen (1991:900) 2 kap. 2§ kan man utläsa: ”Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.” samt att det i Regeringsformen (1974:152) 1 kap. 2§ 5st framgår att: ”Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och [...] Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön [...]”

Trots dessa paragrafer om jämställdhet och motverkan av diskriminering finner vi i Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap 11 § att socialtjänsten ska verka för att hjälpa och stödja den som blivit utsatt för brott, men nämner sedan att man *särskilt* ska beakta kvinnor som på något sätt utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående. Vi kan se att detta står i

kontrast med övrig, ovan nämnda lagstiftning. Vi frågar oss om detta kan påverka mötet mellan klient och socialarbetare i de fall då mannen är den utsatte, då forskning trots allt visar att våldsutsattheten ej skiljer sig signifikant mellan könen.

Enligt Socialstyrelsen (2014) finns även studier som visar att socialtjänstens bedömningar av problem och behov gällande våldsutsatthet ofta riskerar att påverkas av könsstereotypa föreställningar om att relationsvåld enbart innebär mäns våld mot kvinnor. Även Kullberg, Skillmark, Nord, Pers & Fäldt (2015) delar denna uppfattning då de förklarar att professionella socialarbetare tenderar att finna en kvinna som påstår sig vara utsatt för våld från en man i en nära relation som mer trovärdig och som en mer allvarlig situation än om förhållandena är det motsatta. Vi tänker oss att detta kan vara en anledning till det Blixt, Hradilova Selin och Westlund (2010) påvisar i en studie: att män som utsatts för våld har ett lägre förtroende för rättsväsende och andra hjälpsamt instanser. Detta dels på grund av ovan nämnda könsstereotypa föreställningar men även på grund av att de upplevt att det stöd de varit i behov av ej funnits att tillgå samt att de ej blivit tagna på allvar på grund av deras könstillhörighet.

Vi ser ytterligare två motsättningar på området som potentiellt kan förhindra, eller åtminstone försvåra ett genusmedvetet och jämställt arbete med våld i nära relationer. Den första motsättningen vi ser är den skevhet i antalet skyddade boenden som finns tillgängliga för män. Enligt Socialstyrelsen (2013) kan skyddade boenden drivas i kommunal regi eller av enskilda aktörer, vanligtvis kvinnojourer. Kvinnojourer står för en central del av stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn då de driver 71 procent av landets skyddade boenden.

Den andra motsättningen är vilka bedömningsinstrument som finns att tillgå avseende våld i nära relationer. Socialstyrelsen (2008) förklarar att det finns versioner av bedömningsinstrument som fokuserar på män men i dessa fall handlar det om män som förövare, ej offer. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete har utvecklat och kvalitetssäkrat sex bedömningsinstrument avsedda för kvinnor utsatta för våld i nära relationer samt barn som bevittnat våld hemma och Socialstyrelsen (2009) förklarar att dessa aldrig testats på män. Vi tänker därför att kvalitetssäkerheten rimligtvis bör kunna ifrågasättas vid användandet av dessa i mötet med manliga klienter.

Det finns ytterligare ett bedömningsinstrument, FREDA, vilket inte ingick i ovan nämnda utvecklingsarbete men som vanligtvis används hos socialtjänsten i arbetet med personer

utsatta för våld i nära relationer. Socialstyrelsen (2014) menar att när man utformade detta instrument var målgruppen våldsutsatta kvinnor men att Socialstyrelsen beslutade om en könsneutral utformning, trots detta har FREDA inte prövats på våldsutsatta män.

Sogn & Hjemdal (2010) menar att ökad kunskap i ämnet är grundläggande för att kunna arbeta mer kvalitetssäkert. Vi är därför intresserade av att undersöka hur socialarbetare själva agerar i sitt arbete då de möter män som utsatts för våld, hur de påverkas av egna könsstereotypa föreställningar men också hur socialarbetarna förhåller sig till de juridiska aspekter som innefattas i deras arbete samt de arbetsverktyg som finns att tillgå. Isdal (2001) argumenterar för att det är viktigt att lyfta frågan om våld. Han menar att vi genom att diskutera fenomenet bidrar till att lättare kunna upptäcka våldet och på så sätt även hjälpa de utsatta. Vi tänker att om våldsfrågan inte lyfts inom det sociala arbetet kan det leda till att socialarbetare inte upptäcker klientens hjälpbehov.

Vår ambition med denna studie är att undersöka hur arbetet ser ut kring män som blir utsatta för våld i nära relationer, men för att kunna göra detta på ett adekvat sätt förutsätter det att vi även undersöker hur arbetet ser ut kring kvinnor i samma situation. Detta för att kunna jämföra om och i sådana fall hur arbetet skiljer sig åt mellan dessa målgrupper.

1.2 Syfte och frågeställningar

1.2.1 Syfte

Syftet med vår studie är därför att nå en djupare förståelse av hur socialsekreterare resonerar kring sitt arbete med personer som blivit utsatta för våld i nära relationer och om socialsekreterare gör skillnad på manliga respektive kvinnliga offer i sitt arbete gällande våld i nära relationer. Vi vill även undersöka om och i så fall hur socialarbetare påverkas av könsstereotypa föreställningar.

1.2.2 Frågeställningar

- Vilka insatser erbjuds till män respektive kvinnor som blir utsatta för våld i nära relationer?
- Hur bemöter och arbetar socialarbetare med män respektive kvinnor som blir utsatta för våld i nära relationer?
- Är det någon skillnad i hur man bemöter, arbetar och erbjuder insatser till män respektive kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer.

1.3 Begreppsdefinition - Våld

I denna uppsats har vi begränsat oss till att använda oss av Per Isdals definitioner av fysiskt respektive psykiskt våld. Isdal (2001) menar att fysiskt våld innebär alla former av fysiska handlingar som åsamkar smärta, rädsla eller kränkning medan det psykiska våldet definieras som att styra över eller dominera andra individer med hjälp av makt eller hot.

2. Tidigare forskning

Detta avsnitt behandlar forskning som tidigare bedrivits gällande män som blivit utsatta för våld i nära relationer.

2.1 Lika frekvent förekommande

Douglas och Hines (2011) förklarar att över 30 år av dokumenterad forskning visar på mäns utsatthet av relationsvåld av fysisk, psykisk samt sexuell karaktär där förövaren är en kvinna. Dessa forskningsresultat är kontroversiella, i synnerhet de resultat som visar att kvinnor i lika stor, eller till och med större utsträckning utsätter män för relationsvåld. Douglas och Hines (ibid.) menar att motsättningen till dessa resultat grundar sig på att de ej överensstämmer med den mest allmänt vedertagna teoretiska förklaringen till våld i nära relationer; samhällets patriarkala konstruktion. Att använda sig av denna förklaringsmodell i arbetet med våld i nära relationer leder till att hjälpen begränsas och förklaringarna bakom våld blir enkelspåriga. Då våld i nära relationer är ett mycket komplext fenomen riskerar helheten att förbises med en patriarkal teori som endast innefattar en så liten del av problematiken (Dobash & Dobash, 1992; Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano, 2002; Loseke & Kurz, 2005).

Hradilova Selin (2009) menar att många studier, både svenska och internationella, kommer fram till resultat som tyder på att det ej finns någon signifikant könsskillnad vad gäller utsatthet för våld i nära relationer, se bl.a. Haaland, T., Clausen, S-E. & Shei, B. (2005) samt Heiskanen och Ruuskanen (2011). Dock skiljer sig ofta våldet i karaktär då kvinnor oftare rapporteras utsatta för fysiskt våld och hot medan män oftare är offer för en kränkande, trakasserande behandling och psykiskt våld av sin partner (Hradilova Selin, 2009).

Väljer vi att slå en blick på svenska undersökningar har Lövestad och Krantz (2012) genomfört en studie där män har rapporterat en större utsatthet för fysiskt våld i nära

relationer än vad kvinnor har. I samma studie visar det sig också att utsattheten för kontrollerande beteende statistiskt sett, är i stort sett lika frekvent förekommande. Lövestad och Krantz (ibid.) menar att det tycks finnas så kallad ”könssymmetri” gällande våld i nära relationer, något som också tidigare visat sig i anglosaxiska studier. Det vill säga att relationsvåldet på ett generellt plan inte är något asymmetriskt förhållande där män våldför sig på kvinnor utan ett symmetriskt förhållande könen emellan. Detta begrepp är något som även Tsui, Cheung och Leung (2010) använder sig av då de förklarar att våld i nära relationer bör beaktas i lika stor utsträckning oavsett om det handlar om män eller kvinnor som utsätts.

Ytterligare två framstående personer inom relationsvåldsområdet påvisar denna könssymmetri. Den första är Straus (2006) som förklarar att i princip alla hjälp- och stödinsatser som rör våld i nära relationer utgår från att det alltid handlar om förövare av manligt kön vilket han framhåller som problematiskt då det finns över 200 studier som påvisar denna könssymmetri.

Den andra är Hradilova Selin (2009) som förklarar att trots att utsattheten och behovet av stöd är i stort sett likvärdigt är våldsutsatta män lågt representerade som hjälpsökande inom bland annat rättsväsendet och socialtjänsten. Studier visar att män i stor omfattning har lågt förtroende till dessa hjälpande instanser och att de upplevt att de ej blivit tagna på allvar eller erbjudits insatser eller stöd de varit i behov av (Hradilova Selin, 2009). Vi kommer därför nu att presentera vad forskningen förklarar att detta grundar sig på.

2.2 Stereotyper

Att rättsväsende och socialarbetare upplevs ej ta dessa män på allvar eller kan erbjuda relevanta insatser grundar sig dels i de professionellas tankar kring och stereotyper av hur våldsutsatta och gärningsmän är. Enligt Socialstyrelsen (2014) finns även studier som visar att socialtjänstens bedömningar av problem och behov gällande våldsutsatthet ofta riskerar att påverkas av könsstereotypa föreställningar om att relationsvåld enbart innebär mäns våld mot kvinnor. Hradilova Selin (2009) menar att de normer och stereotyper som finns, att den våldsutsatta är en kvinna och våldsutövaren en man, påverkar sättet socialarbetare bemöter de våldsutsatta männen samt de insatser som finns att tillgå eftersom en våldsutsatt man går emot de normer och förväntningar som finns i samhället. Kullberg et al. (2015) styrker detta argument då de påpekar att socialarbetares egna föreställningar om män och kvinnor som förövare och offer påverkar hur de analyserar problemet och vilka insatser som kan tänkas

behövas. En man som utsätts för våld av en kvinna i en nära relation är alltså något av en normbrytare och kan i och med detta få svårigheter då han söker hjälp för sin situation. Kullberg et. al (ibid.) menar fortsättningsvis att professionella socialarbetare tenderar att finna en kvinna som påstår sig vara utsatt för våld från en man i en nära relation som mer trovärdig och som mer allvarlig situation än om förhållandena är det motsatta.

Kullberg (2003) påpekar likaså att män som avviker från vad som stereotypt klassificeras som en ”manlig” position i genussystemet, och istället befinner sig i en ”kvinnlig” placering, löper risken att förses med ett mindre adekvat bemötande och en sämre behandling i sitt möte med välfärdspensionärer än vad en kvinna hade gjort som befunnit sig i en ”kvinnlig” position.

Kullberg (2002) beskriver även att män och kvinnor ofta tillskrivs olika sorters sociala problem då socialarbetaren tolkar klientens situation och behov av insatser utifrån dennes könstillhörighet. Han menar alltså att klientens kön till stor del påverkar de insatser denne får då klientens kön påverkar den professionellas tolkning av problemet. Män ses för det mesta som problemet i sig och inte som en person som har ett problem och är i behov av hjälp (Kullberg, 2002). Vi tänker oss att detta med stor sannolikhet hör ihop med stereotyperna om att han ska vara tuff, stark och dominant.

Vi kan också se att dessa stereotypa föreställningar inte är något specifikt för just socialarbetare utan även genomsyrar samhället i stort. Seelau och Seelau (2005) har replikerat en studie som stödjer uppfattningen om att människor visar starkare reaktioner när kvinnor utsätts för våld jämfört med när en man utsätts. Ett kvinnligt offer och en manlig förövare bedöms som det mest seriösa fallet jämfört med alla andra könskombinationer. Detta förklaras genom att deltagarna framhåller stereotypa föreställningar där kvinnor uppfattas som sårbara, svaga och att det finns ett mycket större behov av att förse kvinnor med skydd och aktiva insatser. Seelau och Seelau (ibid.) höjer ett varningens finger för att män som utsätts för våld i nära relationer eventuellt kan komma att behandlas felaktigt och de uppmanar till att vara uppmärksam så att professioner som jobbar med våld i nära relationer inte låter stereotypa föreställningar fördunkla utsattheten hos offret, oavsett kön.

Tsui et al. (2010) förklarar att män generellt sett inte söker professionell hjälp i lika stor utsträckning som kvinnor och när det handlar om just våld grundar sig denna skillnad på att män ofta internaliserar sociala uppfattningar och förväntningar på manlighet och mäns förmågor att psykiskt, fysiskt och finansiellt lösa sina egna problem. Detta leder till att

männen är rädda att bli förlöjligade, förödmjukade, hånade eller anklagade för att själva orsakat det våld de blivit utsatta för och därför förtjäna det då de söker hjälp.

Denna förklaring får stöd av Magliaccio (2002) samt Douglas och Hines (2011) som menar att män tenderar att inte söka hjälp för problem som det omgivande samhället anser vara normbrytande, på grund av stereotypa föreställningar om vad som är kvinnligt respektive manligt i heterosexuella parförhållanden. Våld i nära relationer framställs som ett kvinnoproblem vilket försvårar utsatta mäns situation avsevärt då deras maskulinitetsideal utmanas både inifrån genom förväntningar på sig själva och utifrån genom andras förväntningar på hur en man ska vara.

2.3 Mäns upplevelser av brist på stöd och förståelse

Blixt, Hradilova Selin och Westlund (2010) påvisar i en studie att män som utsatts för våld har ett lägre förtroende för rättsväsende och andra hjälpanse instanser. Detta dels på grund av ovan nämnda könsstereotypa föreställningar men även på grund av att de upplevt att det stöd de varit i behov av ej funnits att tillgå samt att de ej blivit tagna på allvar på grund av deras könstillhörighet.

Hradilova Selin (2009) förklarar att en undersökning har genomförts där personer som utsatts för relationsvåld intervjuats gällande det stöd de erhållit. Närmare hälften av intervjupersonerna uppgav att de var i behov av stöd som ej fanns att ta del av. Missnöjet var allra störst bland männen och Hradilova Selin (ibid.) menar att dessa resultat delvis kan bero på samhällets bristfälliga beredskap att behandla alla brottsoffer lika, oberoende av kön.

Douglas och Hines (2011) förklarar att kvalitativ forskning gällande män som utsatts för våld i nära relationer visar att de organisationer som är specialiserade på relationsvåld inte kan tillgodose dessa män med stöd och hjälp, samt att organisationerna i vissa fall avfärdar männen helt.

I en studie där man intervjuat män som sökt sig till socialbyråer, direktlinjer och internetsiter för sin våldsutsatthet uppgav majoriteten av dessa män att de blivit informerade om att dessa organisationer endast hjälper kvinnor (Douglas & Hines, 2011). Vidare förklarar Douglas och Hines (ibid.) att över 95 procent av dessa män upplevde att socialtjänsten var partiska och att vissa till och med blivit anklagade för att själva vara förövare när de sökt hjälp för sin utsatthet.

Blixt et al (2010) redovisar utdrag ur intervjuer gjorda med män som blivit utsatta för våld i nära relationer, där deras upplevelser av bemötande från rättsväsende och socialtjänst diskuteras. Männerna delar här med sig upplevelser av att inte bli trodda eller tagna på allvar då de kontaktat rättsväsendets olika myndigheter och att de även i vissa fall upplevt att man försökt tysta ner deras berättelser. Männerna berättar i intervjuerna att de helst av allt undviker att blanda in socialtjänsten i sina problem då många av dem har mycket negativa erfarenheter av kontakt med dessa. Majoriteten av männen är samstämmiga i sina farhågor om att de kommer förlora vårdnaden till sina barn om socialtjänsten kopplas in, då de menar att socialarbetaren tenderar att stå på kvinnans sida i de fall en vårdnadstvist uppstår. Likt det Douglas och Hines ovan presenterat förklarar Blixt et al. (ibid.) att även personal från mansjouren bekräftar dessa mäns oro och upplevelser av diskriminering från socialtjänstens sida som allt för ofta tagit kvinnans parti.

Tsui et al. (2010) förklarar att den hjälp som finns att tillgå avseende våld i nära relationer oftast inriktar sig specifikt på kvinnor, vilket leder till att män upplever att hjälp inte finns att tillgå för dem, även om viss hjälp är könsneutral finns en brist på allmän tillgänglighet vilket gör att männen inte känner till detta. Tsui et al. (ibid.) förklarar att på grund av mäns motvillighet att söka hjälp måste hjälpande organisationer och socialarbetare undersöka behovet av specialiserat stöd som är utformat endast för män.

Som tidigare nämnt framhåller Hradilova Selin (2009) stereotypa föreställningar som en orsaksfaktor till det bristfälliga stöd som samhället har att erbjuda män som utsätts för relationsvåld, hon presenterar ett resultat som visar att 24 män som beskrivit sitt behov av stöd har 0 procent av männen fått hjälp från Socialtjänsten och 29 procent uppger att de haft stödbehov som ej kunnat tillgodoses av samhällets hjälporganisationer.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redogörs för de teorier och begrepp vi anser vara centrala i denna studie, nämligen begrepp som ”genus”, ”stereotyper” och ”institutionalisering”. Dessa begrepp kommer beskrivas nedan för att sedan användas som verktyg i analysen av vårt resultat.

3.1 Genus och könsstereotyper

Enligt Connell (2002) är begreppet ”kön” betingat med biologin och är kopplat till en persons könsorgan, medan ”genus” är en social konstruktion som produceras och reproduceras genom vår vardagliga interaktion och tolkning av vår omvärld. Denna distinktion ligger till grund för bland annat Hirdmans (2001) teori kallat ”det stereotypa genuskontraktet”, vilket kan kännetecknas genom följande principer:

1. Kvinnor och män hålls isär och är varandras motsatser, en slags dikotomi.
2. Manligt värderas högre än kvinnligt, uppdelningen innebär alltså en hierarki.
3. Alla skapar denna genusordning, oftast omedvetet, genom interaktion.

Det stereotypa genuskontraktet innebär alltså en slags hierarkisk dikotomi, en könsmaktordning som skiljer på könen och sätter dem i ett asymmetriskt maktförhållande där mannen ses som överordnad. Detta reproduceras sedan genom vår vardagliga sociala interaktion, men även genom vårt sätt att tolka och infinna oss i olika situationer (Evertsson, 2010). Hirdman (2001) menar att kontraktet försätter kvinnan i en underordnad ställning och att denna maktasymmetri figurerar både i parförhållanden samt på ett samhälleligt plan och sätter förväntningar på mannen respektive kvinnan.

Maktasymmetrin kan bland annat ta sig i uttryck på den samhälleliga nivån genom våld, och Johansson (2012) menar att mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av det patriarkala samhälle och den maktasymmetri som råder idag. Han menar att mäns våld mot kvinnor inte enbart kan ses som separata våldshandlingar inom en relation, utan att det utövas på grund av de patriarkala strukturer som råder och att de män som utövar våld gör detta då de anser sig ha rätten att dominera kvinnan enligt den patriarkala strukturen.

West och Zimmerman (1987) menar att det sociala könet skapas och återskapas genom individens vilja att uppfylla de stereotyper och förväntningar omvärlden ställer på individen. De framhäver att avvikare bestraffas i den sociala interaktionen och att man därför, ofta

omedvetet, väljer att uppfylla de normer ens könsidentitet innehåller. Även Connell (2002) påpekar detta då hon menar att de män som avviker från de dominerande stereotyperna om maskulinitet ofta utsätts för sanktioner av olika slag.

Enligt Schneider (2004) finns ingen klar definition av vad stereotyper är och det finns en rad olika definitioner som skiljer sig åt. Schneider (ibid.) förklarar att det som definitionerna tycks vara oense om är huruvida stereotyper generellt sett är felaktiga, att både konsekvenserna av och tankeprocessen bakom stereotyper är dålig. Schneider (ibid.) förklarar att detta inte är essentiella delar för att definiera vad stereotyper är för något utan den mest grundläggande definition som innehåller de mest essentiella delarna är: "Stereotypes are qualities perceived to be associated with particular groups or categories of people" (Schneider, 2004, s. 24). Detta är den definition vi i fortsättningen kommer använda oss utav.

Schneider (ibid.) menar att stereotyper ej skulle existera om de inte uppfyllde någon social eller kognitiv funktion. Stereotyper hjälper nämligen människan att förenkla den sociala världen vi lever i då vi kategoriserar människor utifrån stereotyper för att upprätta meningsfulla skiljaktigheter människor emellan. Detta leder till att vi kan förhålla oss till varandra på ett adekvat vis. Stereotyper blir problematiska i situationer där det krävs att vi tar oss förbi kategoribaserade generaliseringar och det krävs att vi försöker förstå komplexiteten bakom varje människas särpräglade individualitet.

Maskulinitet och manlighet är dock en komplex kombination av normer och attityder och beskrivs ofta utifrån stereotyper om styrka och mod. Hydén och Månsson (2006) beskriver stereotypen som att mannen ska vara självhävdande, dominant och aktiv, vilket står i kontrast till Connells (2002) beskrivning om kvinnan som enligt stereotypen förväntas vara passiv och underordnad.

En vanlig manlig stereotyp tar sig även i uttryck i antagandet om att män ej ska be om hjälp (Bates & Thompson, 2002). De menar att detta är en av de mest grundläggande stereotyperna för en man; han förväntas ha kontroll på situationen, sig själv och sin omgivning, vilket leder till att hans eventuella sårbarhet ej får visas då det kan riskera att utmana hela hans manliga stolthet och natur. Connell (2002) menar att när dessa stereotyper ej efterlevs uppstår något av en "skandal", eftersom vi upprättat handlingsscheman baserade på dessa stereotyper, och omgivningen kan få svårigheter att bemöta en person som inte uppfyller förväntningarna.

Vi tänker oss att en socialsekreterares möte med våldutsatta klienter är ett bra exempel på en sådan situation och vi är därför intresserade av att se vilken roll stereotypa föreställningar spelar i mötet med dessa klienter.

Vi vill sammanfatta denna rubrik med att män och kvinnor tillskrivs olika egenskaper beroende på deras kön, och att detta i utsträckningen påverkar både deras vilja att söka hjälp och att bli beviljad insatser relevanta för deras problematik då socialarbetaren, liksom alla andra, är påverkad av de stereotyper som finns i samhället.

3.2 Institutionalisering

Inom kunskapssociologin används ibland ett begrepp kallat institutionalisering. Detta begrepp innehåller teorier om hur samhällsordningar, till exempel ovan nämnda könsrelaterade stereotyper, uppkommer och vidmakthålls för att sedan föras vidare i generationer. Berger och Luckmann (1979) talar om en så kallad habitualiseringsprocess där man menar att alla mänskliga handlingar, på ett eller annat sätt, blir vanemässiga bara de upprepas tillräckligt många gånger. Detta leder till ett handlingsmönster som sedan kan upprepas med mindre möda och med mindre bakomliggande utlösningfaktorer

Till grund för detta ligger det man kallar typifieringar. Berger och Luckmann (ibid.) menar att individer tenderar att upprätta subjektiva tolkningar av hur personen vi interagerar med fungerar och beter sig. De menar att vi delar in personer i olika fack beroende på olika variabler, exempelvis kön eller etnicitet, och att denna indelning ger oss ett visst handlings- eller tolkningsmönster som är typiskt för vårt bemötande av just den gruppen av människor – ett typifieringsschema. Detta innebär att man i varje möte med en person använder sig av dessa mönster, och Berger och Luckmann (ibid.) menar att det vanemässiga användandet av detta gör att man inte behöver identifiera varje interaktion på nytt och att det genom återupprepning blir en så kallad institution som andra kan härma och föra vidare.

När man då som socialarbetare möter en klient anpassar man sitt bemötande utifrån vem klienten är och man tolkar även klientens situation utifrån de typifieringsscheman man har för klientens olika variabler (Fäldt & Kullberg, 2012). Därför kan man även anta att mötet mellan en socialarbetare och en klient utsatt för våld i nära relationer ser olika ut beroende på klientens kön och situation samt socialarbetarens institutionaliserade typifieringsschema. Som vi redovisar under kapitlet ”tidigare forskning” har män utsatta för våld av sin partner upplevt

att deras hjälpbehov ej tagits på allvar och att deras situation förminskats, något vi tror kan härledas ur dessa institutionaliserade stereotyper om maskulinitet och hierarki.

Vi tänker att detta kan innebära att en man som utsätts för våld i relationen riskerar att ej tas på allvar eller utsätts för diskriminering då han ej uppfyller de rådande stereotyperna om hierarkisk överlägsenhet.

4. Metod och material

I detta kapitel kommer vi redovisa vårt val av metod och den forskningsdesign som styrvt vårt arbete. Vi kommer redovisa hur vi gått tillväga för att göra vårt urval, etiska överväganden, analysmetod samt hur vi resonerar och problematiserar kring studiens validitet och reliabilitet.

4.1 Val av metod

I denna studie har en kvalitativ ansats använts. Bryman (2008) beskriver den kvalitativa ansatsen som mer inriktad på ord och förståelse snarare än den kvantitativa ansatsens siffror, statistik och samband.

Bryman (ibid.) förklarar att den kunskapsteoretiska ståndpunkt som kvalitativ forskning ofta innehar kallas för en tolkningsinriktad modell som kännetecknas av att forskaren söker kunskap som står att finna i informanternas egen förståelse och tolkning av sin egen verklighet utifrån den sociala miljö de befinner sig i.

Vad gäller ontologin menar Bryman (ibid.) att kvalitativ forskning har en konstruktionistisk ståndpunkt där man ser samspelet mellan individer som grund för de sociala egenskaper och företeelser som råder.

Detta tolkande och socialkonstruktivistiska synsätt stämmer väl överens med de teoretiska utgångspunkter vi använder oss utav i kommande analys, där vi ser genus som en social konstruktion som genom interaktion produceras och reproduceras via internalisering och institutionalisering av stereotyper.

De generaliserbara slutsatser man ämnar att producera i en kvalitativ studie skiljer sig något från det kvantitativa tillvägagångssättets ambition, då man i kvalitativ forskning ej ämnar att generalisera resultatet till en population utan istället har som syfte att generalisera resultatet till en teori som kan tänkas appliceras i andra situationer (Bryman, 2008). Kvale och

Brinkmann (2014) menar att man har som mål att generera en djupare förståelse som med hänsyn till forskningsresultatets specifika kontext går att använda som riktlinjer i liknande situationer.

Vi hoppas därför att det resultat vi genererat i denna studie kan öka förståelsen kring genusmedvetenheten i socialt arbete över lag. Vi tänker att detta kan vara något för socialarbetare att ha i åtanke i sin arbetsroll och i mötet med klienter, trots att vi inte har som avsikt att åstadkomma statistiskt signifikanta resultat som är generaliserbara för hela populationen.

Till denna kvalitativa ansats har vi valt att använda oss utav enskilda intervjuer med så kallade vinjetter, vilket enligt Bryman (2008) kan beskrivas som en intervjuform där forskaren presenterar ett antal scenarion som informanten sedan får diskutera och problematisera kring för att på så sätt få information om hur de skulle resonerat och agerat i olika situationer. En mer ingående beskrivning av vinjetten ges under rubriken ”datainsamlingsmetod” samt redovisas i bilaga 2. Vi anser att en vinjettstudie är den metod som lämpar sig bäst för att besvara våra frågeställningar då Kullberg och Brunnberg (2007) förklarar att denna metod genererar information om informanternas tankar, tolkningar, värderingar, etiska ställningstaganden och inställning till normer. Bryman (2008) förklarar att vinjetter är fördelaktiga på så vis att man kommer ifrån det problematiska i att informanterna eventuellt känner sig hotade eller dömda utifrån sina svar eftersom frågorna just handlar om fiktiva personer och händelser och att de därför kan svara mer sanningsenligt, vilket naturligt leder till ett mer tillförlitligt resultat.

Denna metod ser vi som fördelaktig då vi är intresserade av att komma åt de underliggande värderingar och könsstereotypa föreställningar som vi tror ej skulle gå att upptäcka genom till exempel en traditionell intervjuform. Vi antar att en traditionell intervju skulle generera svar som formats av vad informanten förväntar sig att forskaren vill höra, vilket vi undviker genom att förse informanterna med *en* fallbeskrivning att förhålla sig till och där fallbeskrivningen endast behandlar en våldsutsatt person av det ena könet. Sedan jämför vi deras utsagor för att kunna urskilja skillnader i bemötande, bedömningar och insatser.

Kullberg och Brunnberg (2007) förklarar att vinjetter kompletteras med frågor, antingen genom en enkät eller i intervjuform. För att komplettera våra vinjetter har vi använt oss utav en så kallad semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 3), vilket Bryman (2008) menar innebär

att man använder sig av en uppsättning frågor eller teman man vill ska beröras men att frågorna är så pass öppna att de ger möjlighet för informanten att diskutera det som känns viktigt för denne.

På detta sätt hade vi möjligheten att få svar på våra frågeställningar samtidigt som vi fick ta del av informanternas subjektiva uppfattning av fallet då vi inte styrde eller inskränkte samtalet, och vi tänker att detta är det bästa tillvägagångssättet för att uppnå studiens syfte.

4.2 Urval

Utifrån den tidsram och resurser vi haft har vi först använt oss utav ett så kallat målstyrt urval, vilket enligt Bryman (ibid.) innebär att man väljer ut individer med anknytning till forskningsfrågan. Eftersom vi ämnade att undersöka om och i så fall hur genusmedvetenhet beaktas inom socialtjänsten kontaktade vi först olika socialförvaltningar runt om i Dalarna för att komma i kontakt med socialsekreterare då vi ansåg att dessa var bäst lämpade för att svara på vår forskningsfråga. Efter detta gjorde vi ett bekvämlighetsurval kombinerat med ett snöbollsurval. Bryman (ibid.) förklarar att ett bekvämlighetsurval handlar om att de informanter som deltar i studien väljs ut för att de för tillfället finns tillgängliga för forskaren, samt att ett snöbollsurval innebär att forskaren använder de redan tillgängliga informanterna för att genom dessa få tips om andra informanter som kan vara relevanta och intresserade av deltagande (Bryman, 2008).

Vi vände oss därför till fyra kommuner i Dalarna och fick klartecken från enhetschefer och verksamhetschefer att tillfråga socialsekreterare om intresse av deltagande i denna studie. Vi fick även genom dessa chefer kontaktuppgifter till några handläggare som kunde tänkas vara intresserade, vilka kontaktades via mail med förfrågan samt information om studien i form av ett missivbrev (se bilaga 5). Vid intresse bokades tid för intervju, även detta genom mailkontakt.

Vi enades om att sex informanter kändes tillräckligt för att införskaffa vår empiri. På det sättet hade vi möjlighet att utföra intervjuerna, transkribera samt analysera dem utifrån den tidsram vi haft, samtidigt som vi i och med detta får möjlighet att dela upp informanterna i två grupper som är lika till antalet utefter våra vinjetter som är uppdelade i två fall beroende på den fiktive personens kön, mer om detta nedan.

De socialsekreterare vi intervjuat har kommit från olika kommuner samt olika enheter inom socialtjänsten och har varierande erfarenheter av arbetet kring våld i nära relationer. De enheter som berörts är försörjningsstöd, socialpsykiatri samt barn- och familj. Det visade sig att de olika kommunerna har olika tillvägagångssätt att handlägga ärenden om våld. En kommun hade till exempel vissa socialsekreterare som arbetade specifikt med våldsärenden medan en annan kommun lät det vara upp till den enskilde socialsekreteraren att handlägga ärendet om det visade sig att en redan aktuell klient hade behov av insatser även inom detta. Vi tänker att detta rika utbud av sektioner och varierande erfarenhet kan ge en djupare empiri och förståelse kring hur man resonerar och att denna variation troligtvis förekommer i andra delar av landet, då det blivit uppenbart att alla kommuner ej är utformade på samma sätt.

4.3 Datainsamlingsmetod

Innan våra vinjetter presenterades frågade vi informanterna om lov att spela in intervjuerna och information gavs om att dessa kommer behandlas med konfidentialitet och raderas när de ej längre är användbara. Vi ansåg att inspelning och sedan transkribering var nödvändigt, då vi i och med detta kunde lägga mer fokus på vad som sades i intervjun än om vi hade antecknat, vilket även Bryman (2008) föredrar. Sedan bad vi våra informanter fylla i ett papper med bakgrundsfrågor (se bilaga 1). Dessa frågor är utformade av och givna till oss genom personlig kommunikation med Christian Kullberg och behandlar bland annat socialarbetarens kön, år som yrkesverksam socionom, erfarenheter av våldsärenden med mera. Vi kontaktade Christian Kullberg för att få tips och råd hur vi skall utforma vinjetterna, Kullberg är professor i socialt arbete och har genomfört flertalet studier med vinjetter som datainsamlingsmetod. Christian skickade dessa bakgrundsfrågor till oss och berättade att han använt dem i sina vinjettstudier, dessa bakgrundsfrågor är på så vis redan vetenskapligt testade och dessa frågor såg vi som användbara i vårt analysarbete eftersom tidigare forskning visat på att socialarbetarens kön och erfarenheter kan påverka arbetet med klienten.

Vinjetten vi använder oss utav är ett redan utarbetat fall som vi också fått av Christian Kullberg men som vi sedan bearbetat för att specifikt passa vårt syfte och våra frågeställningar. I början övervägdes alternativet att vi skulle låta samma socialsekreterare reflektera kring båda fallen, alltså både när den våldsutsatta var en man och sedan en kvinna, och därigenom diskutera hur denne tänkt och eventuellt gjort skillnad i sina bedömningar. Dock kom vi genom diskussioner med varandra, handledare Kari Jess samt Christian Kullberg med erfarenheter av denna sortens intervjumetod, fram till att risken då finns att informanten

hade anpassat sitt svar efter vad som antas vara det ”korrekta”. Det vill säga att man tillrättalägger sina svar utifrån vad man tror forskaren vill höra, vilket hade riskerat att påverka studiens validitet samt reliabilitet negativt. Genom en granskning av tidigare genomförda C-uppsatser kan vi se att det är med detta tillvägagångssätt de genomfört sina vinjettstudier och där resultaten ej påvisar någon skillnad avseende kön. Vinjetterna består därför av två identiska fall men där den våldsutsatta i ena fallet är en kvinna och i det andra fallet en man. Våra informanter har sedan fått ta del av antingen det ena eller det andra fallet vilket gjorde att vi fick ut komparativ data som sedan kunde analyseras för att se hur socialsekreterare tänker och agerar avseende genus. Vinjetterna redovisas i bilaga 2.

I första vinjetten beskrivs hur klienten, Pelle eller Caroline, sitter i ett första möte på socialförvaltningen och berättar om relationen med sin partner, som till och från har ett våldsamt beteenden. En diskussion kring detta hölls med informanten innan nästa scenario presenterades där våldet eskalerat. Ännu en diskussion med informanten fördes innan det tredje och sista scenariot presenterades där våldet har eskalerat ytterligare och är nu mycket grovt.

I och med att vi har olika stadier i vår vinjett, där våldet eskalerar märkbart, olika typer av våld presenteras samt att orosanmälningar gjorts tänker vi att vi har kunnat se vid vilken grad av våldet våra informanter skulle reagerat och om informanternas förhållningssätt skiljer sig gällande olika typer av våld beroende på om den utsatte är en man eller kvinna.

Då tanken varit att få en så subjektiv bild som möjligt ville vi vara noga med att inte ställa onödiga eller ledande frågor som kunde komma att påverka resultatet. Med anledning av detta valde vi att utarbeta en kort intervjuguide (se bilaga 3) med mycket öppna frågor att tillämpa om vi märkte att diskussionen stod still och att vår informant hade svårt att resonera på egen hand. Genom denna kunde vi då säkerställa att viktiga teman togs upp och att ingen väsentlig information gick till spillo. Intervjuerna tog ungefär 30-40 minuter att genomföra.

Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är forskareffekten. Repstad (1993) förklarar att detta handlar om att vi som forskare påverkar våra intervjupersoner genom vår närvaro, sättet vi ställer frågor, platserna för intervjuerna vilket kan leda till att informanterna finner en anledning att förvränga, undanhålla eller förstora information. Det är svårt att uttala sig om hur stor påverkan forskareffekten haft för vår studie men vi tänker oss att vår könstillhörighet, en kvinna och en man, som intervjuare kan ha påverkat i vilken utsträckning informanterna

varit benägna att uttrycka fördomar och stereotypa föreställningar vid intervjutillfället. Vi menar att närvaron av ett visst personligt karaktärsdrag, om det så handlar om kön, funktionshinder, sexualitet, ålder, etnicitet etc. uppmärksammar personer i omgivningen på att ej uttrycka sig oaktsamt gällande det specifika karaktärsdraget.

I direkt anslutning till intervjun satte vi igång med transkriberingen. Här lyssnade vi igenom den inspelade intervjun och skrev av ordagrant vad som sades både av oss som forskare samt av våra informanter. I och med detta kunde vi analysera både vad som sades och hur det sades, för att få djupaste möjliga förståelse och tolkningsmöjlighet. Vi transkriberade tre intervjuer var men analyserade innehållet tillsammans.

4.4 Analysmetod

För att analysera vårt material användes den så kallade kvalitativa innehållsanalysen, vilken enligt Lundman och Graneheim (2012) fokuserar på att förutsättningslöst tolka det material man samlat in och dess innehåll. Denna metod har alltså en hermeneutisk ansats då man utifrån materialet gör sin analys utan att i förväg utarbeta något slags kodningsschema eller mall att tolka materialet utifrån. Detta tänker vi stämmer väl överens med den hermeneutiska ansats som även i övrigt ligger till grund för denna uppsats, varav denna analysmetod upplevdes som väl tillämpbar.

Lundman och Graneheim (ibid.) förklarar vidare att den kvalitativa innehållsanalysen låter informanternas utsagor vara vägledande för analysarbetet och fokus ligger vid att tolka vad som sagts i intervjuerna, samtidigt som man håller den aktuella kontexten i åtanke genom hela arbetet. Då tolkningen av innehållet förutsätter kunskap om kontexten användes de bakgrundsfrågor som finns redovisade i bilaga 1, för att genom dessa få en uppfattning om de bakomliggande faktorer som eventuellt kan ha påverkat våra informanternas utsagor.

När intervjuerna och transkriberingarna var avklarade inledde vi vår analys med att först läsa igenom vårt fullständiga material, för att på så sätt få en helhetsuppfattning över den information vi samlat in. Efter detta fortsatte vårt analysarbete med att identifiera vad Lundman och Graneheim (ibid.) kallar för meningsbärande enheter, vilket innebär att man plockar ut meningar eller stycken av texten som anses vara väsentliga för informanternas utsagor. Dessa kondenserades sedan till bland annat de citat vi valt att använda oss av i

analysen, vilket enligt författarna innebär att man reducerar texten och tar bort allt som anses vara onödigt utan att väsentligt innehåll går förlorat. På så vis fick vi ett mer lätthanterligt material som sedan kunde kodas och grupperas i kategorier.

De kategorier vårt kondenserade material utmynnade i var bland annat ”definition av våld”, ”bemötande”, ”orsak bakom våldet”, ”bedömningsinstrument” och ”insatser”, vilka utgjorde en viktig del för oss i analysen. Dessa blev nämligen de rubriker vi presenterar vårt resultat och vår analys under, och gjorde det möjligt för oss att se mönster i de skillnader informanterna gjorde mellan könen i de olika aspekterna. I och med detta kunde vi sedan koppla vårt material till den tidigare forskningen på området och de teorier som utgör vår tolkningsram, och en analys började ta form.

4.5 Etiska överväganden

Tidigt i arbetet började våra etiska överväganden diskuteras, då vi är medvetna om att våld i nära relationer kan upplevas som ett känsligt ämne. Med anledning av detta blev valet naturligt att våra informanter skulle vara yrkesverksamma socialarbetare, då vi tänkte att det kunde bli problematiskt att intervjua våldsutsatta personer själva om deras upplevelser av socialtjänstens arbete. Vi vill i största möjliga mån eliminera risken att riva upp smärtsamma minnen och känslor av obehag bland våra informanter, vilket styrde vårt urval.

Som grund för våra etiska överväganden i denna studie ligger Vetenskapsrådets (2009) fyra forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning - informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Följande information om dessa principers innehåll kommer från nämnda referens, och har delgivits informanterna både i det missivbrev (bilaga 5) som sändes ut samt muntligt i början av intervjun.

Informationskravet innebär att forskaren ska informera deltagarna om studiens syfte, hur den kommer gå till samt att deras deltagande är frivilligt och att de har rätt att avbryta om de känner behovet av det. Principen innebär även att deltagarna ska delges förhandsinformation om alla de inslag som förekommer i undersökningen. Dock menar man att i de fall detta kan riskera att påverka studiens resultat kan viss väsentlig information undvikas att delges. Vi såg en risk i att avslöja vår studies hela syfte; att vi ville undersöka eventuella skillnader i arbetet beroende på klientens könstillhörighet, då vi tänker att våra informanter omedvetet kunde komma att anpassa sina svar efter vad som antas vara ”korrekt”, vilket även Kullberg och

Brunnberg (2007) menar kan vara problematiskt i denna sortens studie. Detta tillvägagångssätt använde sig också Kullberg (2003) av i en vinjettstudie av genusmedvetenhet då han förklarar att missivbrevet som presenterade studien ej nämnde studiens genusinriktning och den jämförelse mellan kön som man avsett att göra. Kullberg informerade endast om ett allmänt syfte att utveckla kunskaper inom det sociala arbetet. Kullberg (ibid.) förklarar att han bedömt att informanternas kännedom om studiens inriktning skulle kunna påverka resultatet, i likhet med vårt eget resonemang. Vår studie uppfyller alltså inte informationskravet fullt ut, vilket vi är införstådda med är problematiskt, men utifrån det betydelsefulla resultat vi anser oss ha genererat såg vi det tyvärr som en nödvändighet att gå tillväga på detta vis. För att ändå göra detta på bästa möjliga sätt har vi varit noga med att främja våra informanternas anonymitet samt att vi i efterhand delgivit dem information om studiens komparativa ansats i samband med att vi sänt dem studien.

Vi uppfyller samtyckeskravet genom att först ha kontaktat enhetschefer inom socialtjänsten med förfrågan om vi kunde utföra studien med några av dennes anställda. Efter klartecken därifrån kontaktades våra informanter och inhämtade samtycke för deltagande i studien.

Vi uppfyller även konfidentialitetskravet då vi inte samlat in onödiga uppgifter, och de uppgifter som inhämtats har ej förts vidare till tredje part. Inga personuppgifter nämns i studien, ej heller kommun, då detta inte anses vara av vikt för vårt resultat. Våra inspelade intervjuer har dessutom raderats samt transkriberingarna förstörts då de ej längre varit användbara. Den information vi inhämtat har dessutom enbart använts till denna studie, varigenom vi även uppfyller nyttjandekravet.

4.6 Validitet och reliabilitet

Kvale och Brinkmann (2014) menar att en studies validitet inte är något som endast berör en separat del av undersökningen utan innefattar hela forskningsprocessen, kontinuerligt under hela studiens genomförande. Det vill säga: hur väl teori kan logiskt härledas från forskningsfrågorna, hur metodval och forskningsdesignen överensstämmer med studiens syfte och frågeställningar, kvaliteten på det insamlade materialet och om tolkningarna i analysen är adekvata.

Då denna studie utgår från en hermeneutisk ansats förklarar Sohlberg & Sohlberg (2013) att validiteten handlar om i vilken utsträckning som våra tolkningar av informanternas

meningsfullheter kan appliceras och fastställas i en intersubjektiv verklighet. Sohlberg & Sohlberg (ibid.) talar om så kallad konvergent förståelsetolkning, vilken innebär att man tar fasta på mer eller mindre goda tolkningar, där kännedom om sammanhanget och tidens sociala omgivning är en viktig förutsättning för att fastställa trovärdigheten och validiteten i tolkningarna.

Vi har därför valt att tillgodogöra oss och presentera en generös mängd tidigare forskning på området för att uppfylla de konvergenta kraven på validitet inom den hermeneutiska forskningen då Kvale och Brinkmann (2014) förklarar att validering är en process som handlar om att hitta mer välgrundade tolkningar av det man studerar. Huruvida våra tolkningar är välgrundade lämnar vi till läsaren att avgöra genom att vi grundligt och uttömmande klargjort grundvalen för våra tolkningar och utförligt beskrivit vårt tillvägagångssätt vad gäller både metoder, urval samt övriga val.

Kvale och Brinkmann (ibid.) menar att reliabilitet handlar om i vilken utsträckning studien kan reproduceras av andra forskare vid en annan tidpunkt. Bryman (2008) förklarar att en strategi för att höja reliabiliteten är att göra det möjligt för nästkommande forskare att gå in i samma sociala roll som den första forskaren befunnit sig i. För att uppnå detta har vår ambition varit att i högsta möjliga mån eftersträva en god transparens arbetet igenom. För att uppnå detta har vi, som tidigare påpekats, på ett tydligt vis förklarat och beskrivit premisserna för de nödvändiga val, avvägningar och tolkningar som en kvalitativ forskare nödgas företa sig.

Då vi använt oss av en vinjett som datainsamlingsmetod anser vi det nödvändigt att redovisa den påverkan som denna metod kan ha på studiens validitet och reliabilitet. Kullberg och Brunnberg (2007) menar att det inte är helt enkelt att överföra informanternas svar på en fiktiv, abstrakt fallbeskrivning, till hur informanten egentligen skulle handla i verkligheten. Detta eftersom informanten är medveten om att det är just ett fiktivt fall som denne tar ställning till men i verkligheten skulle även mer information kunna inhämtas, diskuteras och klargöras med både klient och kollegor innan bedömningar och beslut tas. Kullberg och Brunnberg (ibid.) förklarar att man på så vis bör ställa sig frågan: i vilken utsträckning informanternas svar representerar deras egentliga handlande i en verklig situation. Å andra sidan framhåller de att vinjettmetoden visat sig vara förtjänstfull när det kommer till att ge svar på vilka attityder, värderingar och föreställningar informanterna egentligen besitter men detta förutsätter att detta validitetsproblem förminskas genom användandet av så autentiska fall som möjligt.

Vår strategi för att förminska denna validitetsproblematik och få tillgång till så autentiska fall som möjligt har varit att anskaffa oss beprövade fallbeskrivningar som använts inom forskning på området vid tidigare tillfällen. Genom personlig kontakt med Christian Kullberg, professor i socialt arbete, erhöll vi tillförlitliga fallbeskrivningar och bakgrundsfrågor som han använt sig av i sin egen forskning på området och vi kunde på så vis försäkra oss om att våra fallbeskrivningar skulle kunna säkerställa en hög validitet på vår studie. Det vore däremot naivt att påstå att bara för att Kullberg utformat fallbeskrivningarna är de per automatik av hög validitet då vi faktiskt omarbetat fallen och lagt till ytterligare två stadier för att de bättre ska överensstämma med vårt syfte och våra frågeställningar. Det vore på så vis på sin plats att genomföra en pilotstudie för att försäkra oss om att fallbeskrivningarna, bakgrundsfrågorna samt intervjuguiden faktiskt ger oss svar på att vi undersöker det vi avser att undersöka, det som Kvale och Brinkmann (2014) skulle kalla för just validitet.

Vinjetter har dock en stor fördel vad gäller att stärka validiteten och reliabiliteten hos en studie då samtliga informanter får en och samma information och kontext att förhålla sig till. Detta leder till att den stora mångfald av sociala kontexter som informanterna kan välja att tolka frågorna utifrån begränsas och det blir på så vis lättare att jämföra utsagor informanterna emellan då man kan försäkra sig att de har exakt samma sociala kontext att basera sin svar på (Kullberg & Brunnberg, 2007).

5. Resultat och analys

Under denna rubrik analyserar vi det empiriska material vi samlat in under studiens gång och kopplar detta till den forskning och de teoretiska utgångspunkter vi presenterat tidigare. Först har vi valt att göra en kort presentation av våra informanter, därefter följer en tematisk analys utifrån fem olika teman. I slutet presenteras de slutsatser vi kunnat komma fram till utifrån denna studie.

5.1 Presentation av informanterna

Åldern på informanterna i vår studie varierar mellan cirka 35 och 70 år varav en är man och resterande är kvinnor. Samtliga av våra informanter har minst treårig högskoleexamen inom sociologi, socialt arbete eller beteendevetenskap. De arbetar i olika kommuner i Dalarna som socialsekreterare på vuxenheten, barn- och familjeenheten samt en kvinnofridsrådgivning. De har arbetat med våldsutsatthet inom det sociala arbetet mellan 2 till 36 år. Samtliga av våra informanter har mest erfarenhet av att arbeta med kvinnliga våldsoffer.

5.2 Psykiskt kontra fysiskt våld

Efter vi delgivit informanterna det första stadiet i vår vinjett frågade vi vad de reagerade på i den fallbeskrivning som presenterats. Genomgående för samtliga informanter var att man uppmärksammade och såg allvarligt på det fysiska våldet oberoende av den våldsutsattas kön. Däremot kunde vi se en skillnad i benägenheten att uppmärksamma det psykiska våld som också fanns beskrivet i första stadiet. Två informanter som delgivits fallet där Caroline blivit utsatt framhåller även det psykiska våldet som något väldigt centralt i fallet. En informant beskriver sina tankar om Carolines situation enligt följande:

Det är ju flera olika saker, alltså han försöker ju begränsa hennes umgänge och tala om för henne vad hon ska göra och hon står på sig. Då reagerar han kraftfullt och använder fysiskt våld. För att det är ju just det här sättet att avskärma kvinnan. Alltså isolera från vänner, från släkt, och hela tiden vara den som berättar hur tillvaron ser ut så och då blir det ju normalt till slut.

Ytterligare ett exempel på uppmärksammandet av det psykiska våldet i Carolines fall ges av en annan informant:

Men sen även det här med att försöka begränsa hennes umgängeskrets där. Det är både det och själva våldshandlingen om man säger.

Vi kan se att våra informanter lägger stor vikt vid Pelles försök att isolera Caroline. Dessa informanters våldsdefinition verkar överensstämma med den definition som Isdal (2001) beskriver som en del av det psykiska våldet då han förklarar att ett försök att styra över eller dominera andra individer med hjälp av makt eller hot är en typ av psykiskt våld.

Denna tendens att upptäcka det psykiska våldet står i kontrast till tendenserna hos de informanter som fick ta del av fallet där Pelle var den våldsutsatta. Dessa informanter verkade mer benägna att fokusera på det fysiska våld Pelle utsattes för medan det psykiska våldet förblev oupptäckt. En av våra informanter beskriver sina tankar om Pelles våldsutsatthet enligt följande:

Det är aldrig okej att man blir slagen oavsett om man är kvinna eller man... det är liksom det problemet jag ser.

En annan informant uttryckte sig på liknande sätt:

Det här är ju riktig misshandel. Fast det brukar vara det omvända, men nu är det ju mannen som blir slagen.

För att nå en djupare förståelse kring detta väljer vi att se på fenomenet utifrån vad som kallas institutionalisering. Berger & Luckmann (1979) förklarar att institutionalisering handlar om att handlingar som upprepas i tillräckligt stor utsträckning leder till att vanemässiga handlingsmönster upprättas, där typiska tolkningar och bemötanden av en viss grupp av människor fortsättningsvis sker per automatik.

Enligt de bakgrundsfrågor som våra informanter besvarat ser vi att den grupp av klienter som dessa socialarbetare huvudsakligen möter i sin yrkesroll är just kvinnor. Våra informanter torde på så vis upprättat vanemässiga handlingsmönster som tar sig uttryck i mötet med våldsutsatta kvinnor. Dessa institutionaliseringar inbegriper troligtvis alla de olika typer av våld som dessa informanter tidigare stött på i sitt arbete med kvinnliga klienter och på så vis faller det sig naturligt att aktivt söka efter alla typer av våld som kvinnan kan tänkas vara utsatt för.

Tsui et al. (2010) förklarar att män generellt sett inte söker professionell hjälp i lika stor utsträckning som kvinnor och som våra bakgrundsfrågor har givit oss information om, är informanternas erfarenhet kring att arbeta med våldsutsatta män begränsad. Enligt teorin om institutionalisering kan en förändring av exempelvis kön medföra att dessa vanemässiga

handlingsmönster inte längre omedvetet appliceras i mötet med en våldsutsatt person eftersom målgruppen förändras från en kvinna till en man, således framträder inte heller detta naturliga sökande efter olika våldstyper. Utifrån detta teoretiska perspektiv tänker vi att denna benägenhet; att inte uppmärksamma det psykiska våldet i ett manligt fall, kan härledas till uteblivna handlingsmönster som försätter socialarbetaren i en ny situation där endast den mest påtagliga typen av våld framträder, det vill säga det fysiska våldet.

Som vi tidigare presenterat visar forskning resultat som tyder på att just psykiskt våld är den typen av våld som män oftast utsätts för (Hradilova Selin, 2009). På så vis blir denna skillnad extra viktig att ta fasta på, då det psykiska våldet är något som man enligt tidigare forskning särskilt bör beakta i de fall då en man blir utsatt för våld i en nära relation.

Vi funderar även på om 5 kap. 11§ Socialtjänstlagen (2001:453) kan påverka dessa informanternas benägenhet att upptäcka olika typer av våld. Denna paragraf föreskriver att man särskilt måste beakta att kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Vi tänker oss att det då kan falla sig naturligt för socialarbetare i dessa situationer att omedvetet leta efter fler typer av våld hos en våldsutsatt kvinna jämfört med en man.

5.3 Bemötande av kvinnor kontra män

Våra intervjuer visar på en tendens att man vill låta Pelle själv berätta om sin situation och vad han varit med om. Man vill även låta honom själv sätta gränserna för vilken sorts behandling han kan tolerera att utsättas för av sin partner. Man är även mån om att fråga honom vad han önskar för sorts hjälp från socialtjänsten.

Vad har han uppfattat som våld, vad är det som inte är okej för honom? Det är viktigt att känna av vad det är för typ av hjälp han vill ha. Vad förväntar han sig av mig?

Vi ställer oss frågan om detta kan kopplas till de stereotyper om manlighet som finns redovisade ovan där mannen framhävs som stark, dominant och självhävdande. Vi ser hur socialarbetaren låter Pelle ha mycket makt i mötet då man låter honom själv definiera sin situation och sitt behov av stöd.

Detta ser vi står i kontrast till det bemötande man gett kvinnan i vår vinjett, då man var mer benägen att definiera Carolines situation och berätta för henne vad som är ett acceptabelt

beteende eller inte. Man var även mer benägen att berätta för henne vilka insatser man kan erbjuda och hur hon bör agera, vilket vi utläser i följande citat:

Jag kan ju berätta för Caroline hur jag ser på situationen. ”Det här hör jag och det här ser jag, det här är kriminellt beteende, det här är inte okej. Så här får man inte göra”. Jag vill motivera och försöka uppmana henne att bryta, prata skyddat boende och verkligen inte släppa på det. Kanske göra liknelser så hon lättare kan få syn på våldet hon blir utsatt för.

Detta tankesätt finner vi hos ytterligare en informant som uttrycker sig enligt följande:

Det ju också viktigt att försöka se vad hon inte säger, ibland. För det är ju inte alltid som hon kan berätta om hon inte är i det stadiet där hon har insett vad det är som händer.

Man skulle kunna anta att detta förhållningssätt präglas av det Connell (2002) kallar för ”Det moderna samhällets genusordning”. Hon förklarar att kvinnor enligt denna ordning ska vara passiva och återhållsamma medan männen förväntas vara aktiva och självständiga, vilket vi tror kan påverka våra informanternas bemötande gentemot klienterna.

Även tidigare forskning tyder på att socialarbetaren, utifrån stereotypa föreställningar, bedömer att Caroline är i en beroendeställning gentemot Pelle och därför är en sårbar och skör individ som är i behov av skydd (Seelau och Seelau, 2005).

Utifrån Bates och Thompsons (2002) teorier om manliga stereotyper förväntas män ha kontroll över sig själv och sin livssituation och man menar att den manliga stoltheten riskerar att raseras om mannen visar sårbarhet. Utifrån Hirdmans (2001) teori om att mannen är överordnad kvinnan och Connells (2002) teori om att han förväntas vara självständig och dominant tolkar vi det som att dessa stereotypa föreställningar tar sig i uttryck i mötet med Pelle. Vi tycker oss se att några informanter uppfattar det som att Pelle bör försöka ta större ansvar över sin situation. Dessa stereotyper om mannens självhävdande och styrka bekräftas i flera av våra informanternas utsagor, en informant uttrycker sig enligt följande om Pelles våldsutsatthet:

Han är ju en vuxen person, han har ju valt det här. Nu han har ju valt den här tjejen.

Likaså uttrycker ännu en informant att:

Pelle är återigen en myndig person, med myndig menar jag att han ansvarig för sina egna beslut och sitt eget liv. Jag kan motivera honom, det kan jag göra...

Dessa citat skvallrar om att man ser mannen själv som ytterst ansvarig för sitt liv och att det är upp till honom att lösa sina problem, då Pelle som ovan nämnt är ”en vuxen person” och att han valt sin partner. Vi kan dock se att det inte finns någon enhetlig attityd kring hur man bemöter Pelle i de fall han är den våldsutsatta, då stereotyperna verkar spela in på olika sätt. Vi tycker oss se att några av informanterna förväntar sig att Pelle ska vara kapabel att leva upp till dessa stereotyper på manlighet och bemöter honom därefter, medan vi upplever att en annan informant resonerar kring sitt bemötande utifrån att Pelle ej är kapabel att leva upp till dessa stereotyper och därför ser på honom som mycket sårbar och i stort behov av hjälp, vilket vi kan utläsa i detta citat:

När man tittar på sista bilden, då är det ju nästan som om Pelle var ett barn. [...] Han behöver styras upp, den här killen.

Precis som Fäldt & Kullberg (2012) påpekar anpassar socialarbetare sitt bemötande utifrån klientens könstillhörighet och man tolkar även klientens situation utifrån de typifieringsscheman man upprättat för klientens olika variabler, till exempel kön och ålder. Detta är vad vi tycker oss se i detta fall, vi har tidigare talat om en eventuell avsaknad av typifieringsscheman för våldsutsatta män på grund av brist på erfarenhet av att jobba med just dessa samt att Connell (2002) förklarar att denna typen av normbrott blir svår att hantera. Enligt Hradilova Selin (2009) visar forskning att hjälpinstanser ofta förväntar sig att våldsoffret är en kvinna, därför antar vi att det mest naturliga vore att socialarbetare använder sig av samma typifieringsschema som när de möter våldsutsatta kvinnor och på så vis bemöta dem på samma sätt.

Dock tänker vi att alla de stereotypa föreställningar som upprättats kring våldsutsatthet och kön skulle kunna förhindra att man helt enkelt använder sig av ett ”kvinnligt” typifieringsschema när man möter en våldsutsatt man. Vi tänker att Kullbergs forskning och teorier om könspositioner kan ge oss en djupare förståelse av fenomenet. Kullberg (2003) påpekar att män som avviker från vad som stereotypt klassificeras som en ”manlig” position i genussystemet, och istället befinner sig i en ”kvinnlig” placering, riskerar att försees med ett mindre adekvat bemötande och en sämre behandling i sitt möte med välfärdsprofessioner än vad en kvinna hade gjort som befunnit sig i en ”kvinnlig” position. Det som Kullberg antyder tycker vi oss kunna urskilja i vårt empiriska material då våldsutsatthet, på ett stereotypt vis, framställs som en kvinnlig position och att dessa män på så vis inte bemöts på samma sätt som en kvinna skulle bemötas i samma position. Vi skulle dock inte vilja sträcka oss så långt

att kategorisera bemötandet som inadekvat men definitivt framhålla bemötandet som annorlunda.

Vi vill förtydliga att vi inte lägger någon värdering i denna skillnad, att någon typ av bemötande skulle vara att föredra framför det andra. Till exempel att socialarbetaren tar mer initiativ och styr både våldsdefinitionen och vilka insatser som man anser är aktuella, jämfört med att låta den våldsutsatta själv definiera sin situation och sitt eventuella behov av insatser. Vår avsikt är helt enkelt att påvisa de skillnader som vi kunnat urskilja i det empiriska material vi samlat in gällande hur socialarbetarna förklarar att de skulle bemöta den våldsutsatta klienten. Oavsett hur dessa stereotyper tar sig i uttryck tycker vi oss se att de spelar en central roll i bemötandet av våldsutsatta klienter, oberoende av klientens kön.

5.4 Orsaken bakom våldsutövandet

Vi frågade våra informanter vad de trodde kunde ligga bakom det våld som beskrivs i våra vinjetter och tyckte oss se vissa skillnader. Framför allt såg vi att två informanter som delgavs det kvinnliga fallet fokuserade mycket på könsmaktsordningen som grund till varför mannen utsätter kvinnan för våld. En av våra informanter uttryckte sig som så:

Anledningen till att kvinnor utsätts för det här det är ju på grund av maktperspektivet tänker jag. Att det fortfarande finns en obalans mellan män och kvinnor gällande makt.

Vi kunde se att denna orsaksförklaring återkom i ytterligare en intervju, då en annan informant uttryckte sig enligt följande:

Jag utgår ju från könsmaktsperspektivet, alltså att män som grupp är överordnade kvinnor som grupp. Och jag tänker att det genomsyrar hela samhället, det finns ju liksom inskrivet i de flesta av våra villkor. Och våld mot kvinnor ser jag som den yttersta konsekvens utav det, alltså att man faktiskt tar sig rätten att försöka kontrollera. Så det är väl någon form utav alltså makt, en vilja att kontrollera kvinnan.

Dessa citat för våra tankar till Hirdmans teori om det stereotypa genuskontraktet och Johanssons strukturella perspektiv på våld mot kvinnor. Hirdmans teori innehåller tankar om en asymmetrisk könsmaktsordning där mannen är överordnad kvinnan och att mannen ses som normen som kvinnan avviker från (Evertsson, 2010). Johansson (2012) förklarar att man kan använda sig av denna könsmaktsordning för att nå en djupare förståelse om våldet mot kvinnor. Våldet ses inte längre som separata, individuella handlingar utan knyts till ett större strukturellt sammanhang baserat på ovan nämnda genusordning. Det handlar om att vi lever i

ett patriarkalt samhälle där män befinner sig i en dominerande position gentemot kvinnor och där män använder sin könstillhörighet och överordnade position för att definiera och dominera kvinnor. Vi tycker oss se att våra informanternas utsagor till stor del överensstämmer med den förklaringsmodell Johansson presenterar kring denna sorts våld.

Däremot tyder tidigare forskning på att denna typ av förklaringsmodell är något begränsad och enkelspårig då våld i nära relationer är ett mycket komplext fenomen och helheten riskerar att förbises med en teori som endast innefattar en så liten del av problematiken (Dobash & Dobash, 1992; Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano, 2002; Loseke & Kurz, 2005). Vi tycker oss finna stöd för denna kritik i vårt empiriska material då vi tänker oss att det blir problematiskt att applicera den patriarkala förklaringsmodellen vid studiet av män som utsätts för våld i nära relationer. Vi tänker oss att när man märker att den patriarkala förklaringsmodellen ej är tillämplig väljer man möjligtvis att söka förklaringar bakom våldet hos mannen, trots att mannen är den som söker hjälp för sin utsatthet. Detta tankesätt grundar sig i vad vi funnit i vårt empiriska material:

Finns det något annat i bakgrunden... har han något tidigare liv med missbruk eller sprit?
Fast det spelar ju ingen roll, hon får inte bete sig så! Hon kan ju ha blivit jätteförbannad för att han har varit full och kommit hem från krogen eller någonting. Här framstår han ju som väldigt ordentlig, men vi vet ju inte det.

Vi såg i det fall då Caroline var utsatt att två informanter sökte orsaksförklaringar till fenomenet utifrån ett makroperspektiv, där strukturellt förtryck från män som sitter på maktpositioner leder till en kvinnlig utsatthet. Medan i det fall då Pelle var utsatt tolkade vi det som att en informant tenderade att se Pelles personliga egenskaper som orsak till det våld han utsätts för. Till exempel missbruk som ovan nämnt, eller detta:

Det spelar ingen roll om han är mesig eller inte gjort vad han ska eller allt möjligt kring deras relation. Hon får inte göra såhär i alla fall.

Vi ser att informanten inte på något sätt rättfärdigar det våldsamma beteendet men vi tycker oss ändå se att informanten dras till egenskaper hos Pelle som kan förklara den situation som uppstått. Vi ställer oss frågan hur det kommer sig att man letar efter egenskaper hos den våldsutsatta mannen för att förklara orsaken till våldet. För att nå en djupare förståelse av detta tänker vi att Kullbergs forskning på området kan vara lämplig att använda som referensram att studera nämnda fenomen utifrån. Kullberg (2002) påvisar nämligen i sin forskning att socialarbetare tolkar klienters situation och behov av insatser utifrån klienten

könstillhörighet. Vidare menar han att socialarbetare tenderar att se mannen som problemet i sig snarare än en person som innehar ett problem (Kullberg, 2002). Vi tänker att socialarbetarnas tolkningar av klientens situation baseras på de könsstereotypa föreställningar om att mannen ska vara stark och ha kontroll över sin situation, som enligt Bates och Thompson (2002) figurerar i samhället över lag.

Ställer man vårt empiriska material mot ytterligare forskning på området ser vi att vissa hjälpinstanser tenderar att tillskriva mannen egenskaper som kan förklara orsaken bakom det våld han blivit utsatt för. Douglas och Hines (2011) påvisar nämligen i en studie att över 95 procent av de män som sökt hjälp hos socialtjänsten upplevt att socialarbetarna tagit kvinnans parti samt att männen själva blivit anklagade för att vara förövare då de sökt hjälp för sin utsatthet. Blixt et al (2010) redovisar även utdrag ur intervjuer där män berättat om sina upplevelser av att inte bli tagna på allvar eller trodda på då de berättat för bland annat socialtjänsten om vad de blivit utsatta för.

Vi tolkar det som att samtliga av våra informanternas förhållningssätt eventuellt kan präglas av könsstereotypa föreställningar på en samhällelig nivå, även i det fall då mannen är den som sökt hjälp för sin utsatthet. Vi upplever att detta på sätt och vis skvallrar om den centrala roll som könsstereotypa föreställningar har, både på en samhällelig och en individuell nivå, i det sociala arbetet avseende våld i nära relationer. Vi funderar även i detta fall om 5 kap. 11§ Socialtjänstlagen (2001:453) kan påverka informanternas tankar, men i detta fall när det gäller informanternas uppfattning om orsaken bakom våldet. Vi tänker oss att det då kan falla sig naturligt för informanterna i dessa situationer att omedvetet se orsaksförklaringar till våldet hos mannen, trots att han är den som söker hjälp för sin utsatthet.

5.5 Bedömningsinstrument

Erfarenheten av bedömningsinstrument varierar mellan våra informanter men ett bedömningsinstrument som nämnts av samtliga informanter är Socialstyrelsens bedömningsinstrument FREDA. Några av våra informanter med erfarenhet av FREDA framhåller att bedömningsinstrumentet ger kvinnan möjlighet att se på våldet och sin situation utifrån nya perspektiv. Genom att ställa frågor om de olika typer av våld kvinnan eventuellt har blivit utsatt för kan man hjälpa henne att upptäcka att partnerns ageranden, som kvinnan socialiserats till att uppfatta som normala, egentligen är våldshandlingar. Det handlar om en

normaliseringsprocess där kvinnan inte längre uppfattar det våld hon blir utsatt för som just våld. En av våra informanter resonerar som så:

Den här FREDA som vi använder oss av är en väldigt bra ögonöppnare för kvinnan. De är ju ofta så normaliserade att de inte ser att det är ett bekymmer. De som levt med det i många år tycker ju att det är helt normalt, och där är FREDA väldigt bra att se när de svarar på frågorna, hur mycket våld de faktiskt varit utsatta för.

Utifrån det våra informanter berättar tycks FREDA utgöra en viktig del av arbetet med kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Däremot hade inga av våra informanter erfarenhet av att använda något bedömningsinstrument i arbetet med män som blivit utsatta för våld, därför var det i Pelles fall inte lika självklart för informanterna att använda sig utav dessa. Vad som däremot är intressant är att de informanter som tilldelades Pelles fall hade föreställningen att vissa bedömningsinstrument, framför allt FREDA, är bättre lämpade för arbetet med kvinnor. En informant framhåller att i kontakten med en våldsutsatt man är bedömningsinstrument troligtvis ej tillämpbara och att det istället handlar om att etablera en relation, för att på så vis underlätta för mannen att kunna prata om sina upplevelser.

FREDA är nog bäst för kvinnor, jag tror det... Jag tror det är svårt över huvud taget att få män att prata om våldet, det är väldigt sällan de gör det. Då ska man ha kommit väldigt långt och att man har kommit dem väldigt nära först. Då fungerar inte manualer utan då är det mer en personlig kontakt först och sedan kan de börja berätta för att det är så otroligt skämmigt.

Vi kan alltså se att användandet av bedömningsinstrument skiljer sig åt beroende på klientens könstillhörighet och det finns en föreställning om att bedömningsinstrumentet lämpar sig bra för kvinnor då det motverkar normaliseringen av våldet och främjar möjligheten för dem att ta avstånd från det våld de vant sig vid. Jämfört med detta ser vi i citatet ovan, att i mötet med en man anser informanten att våldet först bör behandlas genom en relationsskapande process där tillit möjliggör en dialog kring våldet.

Vi ställer oss frågan om detta särskiljande kan grunda sig på de teorier Bates och Thompson (2002) presenterar gällande stereotyper. De menar att grundläggande stereotyper för hur en man skall vara leder till att mannen ej vill visa sin eventuella sårbarhet då han riskerar att utmana hela sin manliga stolthet. Magliaccio (2002) samt Douglas och Hines (2011) tillägger med forskning att våld i nära relationer framställs som ett kvinnoproblem vilket försvårar utsatta mäns situation avsevärt då deras maskulinitetsideal utmanas genom andras

förväntningar på hur en man ska vara. Vi ställer oss frågan om detta, i viss mån, kan ha sin grund i könsstereotypa föreställningar. Informanten reflekterar kring om män kan ses som ovilliga att tala om det våld de blivit utsatta för om de först inte upprättat en tillitsfull relation till den person som de eventuellt kommer dela sina upplevelser med, just på grund av den skam som männen besitter av att ha erfårit detta våld.

Det kan vid en första anblick tyckas vara burdust att tolka informanternas uttalanden som stereotypa, förutfattande meningar om män över lag då viss forskning faktiskt tyder på att det kan vara svårt för dessa män att prata om deras situation. Magliaccio (2002) samt Douglas och Hines (2011) menar att männens maskulinitetsideal även utmanas genom deras egna förväntningar på hur de själva ska framställa sig. Med detta i beaktning kan informanternas uttalanden uppfattas som en känslighet för männens skamkänslor vilket troligtvis kan ha positiva fördelar i mötet med dessa män då Schneider (2004) förklarar att stereotyper nödvändigtvis inte är felaktiga och att både konsekvenserna av samt tankeprocessen bakom stereotyper inte per automatik är dålig. Vi tänker oss att alla män som blivit utsatta för våld eventuellt ej delar samma känslor kring sin våldsutsatthet och Schneider (ibid.) skulle troligtvis råda oss att vara försiktiga med generaliseringar i dessa situationer.

Likaså menar Tsui et al. (2010) att män inte söker hjälp just för att de är rädda att stereotypa föreställningar som står att finna i samhället även står att finna hos till exempel socialarbetare. Vi tänker oss därför att denna känslighet för männens eventuella skamkänslor likväl skulle kunna ses som ett kontraproduktivt förhållningssätt om det leder till att en människans könstillhörighet prioriteras före varje människas unika beskaffenhet.

5.6 Insatser – vad finns att erbjuda och när?

När vi frågade våra informanter om vilka insatser som finns att erbjuda våldsutsatta personer talade de om två olika insatser. Skyddat boende samt råd- och stödsamtal var de insatser som fanns att erbjuda vilket var gemensamt för samtliga informanter. Oavsett om informanterna tilldelats Pelles eller Carolines fall, uppgav de att både råd- och stödsamtal samt skyddat boende var aktuellt att försöka motivera den våldsutsatta klienten till redan i det första stadiet i vår vinjett. Informanternas bedömningar av klientens behov av insatser skiljer sig inte åt mellan könen, även om vi tidigare sett att bedömningen av olika aspekter i våldssituationen påverkas av klientens könstillhörighet, till exempel anledningen bakom våldet och vilka typer av våld som informanten uppmärksammar.

Genomgående i alla våra intervjuer var en vilja att involvera den våldsutsattas nätverk, då man till exempel föreslog att klienten kanske kunde flytta hem till sina föräldrar eller vänner för att undkomma den våldsamme partnern. Likaså framhöll samtliga informanter att de skulle motivera och stötta klienten i att göra en polisanmälan gällande det som inträffat. Detta är per definition inga insatser men åtgärder som samtliga av våra informanter nämnt att de skulle vidta, oavsett om det är Pelle eller Caroline som sökt hjälp. Vi upplevde att informanterna lade stor vikt vid att just polisanmäla händelserna för att involvera rättsväsende och förse klienten med skydd även från dessa instanser, till exempel i form av kontaktförbud. Ska man utgå från tidigare forskning på området är rättsväsendet en arena präglad av könsstereotypa föreställningar gällande våld i nära relationer. Enligt Blixt et al (2010) uppger män som blivit utsatta för våld i nära relationer att de inte blivit betrodda eller tagna på allvar då de kontaktat rättsväsendets olika myndigheter och att de även i vissa fall upplevt att man försökt tysta ner deras berättelser. I vår studie har vi valt att inrikta oss på just socialtjänsten och deras arbete med relationsvåld men socialtjänsten utgör bara en del av de många instanser som på daglig basis arbetar med detta. Vi avser att i största möjliga mån hålla oss inom dessa ramar för studien och undvika att halka in på sidospår. Dock finner vi det betydelsefullt att åtminstone kortfattat poängtera att även om socialtjänsten ej gör någon skillnad avseende kön vad gäller hjälp och stöd i kontakten med rättsväsendet kan det finnas en risk att männen ställs inför könsrelaterade komplikationer i mötet med rättsväsendet.

Vad vi däremot kunde se, var en skillnad mellan informanternas möjligheter till att praktiskt verkställa de insatser som man bedömt att klienten är i behov av, beroende på vilken kommun de var yrkesverksamma inom. Detta eftersom kommunerna skilde sig åt avseende vilka aktörer som tillhandahöll respektive insats. Som tidigare redovisat kan skyddade boenden drivas i kommunal regi eller av enskilda aktörer, vanligtvis kvinnojourer och dessa kvinnojourer står för 71 procent av landets skyddade boenden (Socialstyrelsen, 2013). I vissa av kommunerna tillhandahölls det skyddade boendet av kvinnojouren vilket medförde att det i praktiken hade blivit omöjligt att placera en man på ett skyddat boende i kommunen om behovet skulle uppstå. I följande citat kan vi utläsa problematiken med att förse Pelle med ett skyddat boende när informanten anser att behovet föreligger:

Kvinnojouren tar inte emot män så där kan vi inte placera i såna fall... Skyddade boenden är ju oftast kvinnoboenden. Men jag tror han skulle kunna få hjälp med tillfälligt boende. Eller kan han flytta hem till sina föräldrar ett tag?

De praktiska förutsättningarna begränsar alltså informanternas möjligheter att tillgodose Pelles behov vilket leder till en skillnad i vilka insatser som Caroline respektive Pelle eventuellt skulle förse med. Tsui et al (2010) förklarar att det stöd som finns att erbjuda personer som blivit utsatta för våld i nära relationer oftast fokuserar på kvinnors behov, vilket de menar marginaliserar männen och deras eventuella behov av stöd på grund av sin utsatthet. Hradilova Selin (2009) menar att det stöd som samhället har att erbjuda män som utsatts för relationsvåld är bristfälligt och presenterar en studie där 24 män berättat om sin utsatthet, vars resultat visar att socialtjänsten inte har tillgodosett någon av dessa mäns behov av hjälp. Utifrån denna forskning samt det empiriska material vi införskaffat tycker vi oss kunna se att den brist på stöd och hjälp som män i vissa fall tycks uppleva ej beror på socialarbetarens personliga bedömningar och beslut utan går att härleda till faktorer som står utanför socialarbetarens handlingsutrymme. Vi tolkar det som att detta problem ligger på ett samhällsligt plan där faktorer så som bland annat politik och ekonomi påverkar socialarbetarens praktiska möjligheter att erbjuda män de insatser de är i behov av. Vi tänker, på så vis, att det inte handlar om en brist på genusmedvetenhet hos våra informanter utan snarare på de könsstereotypa föreställningar som står att finna i samhället över lag.

5.7 Slutsatser för studien

Vi har genom tolkning och analys av våra informanternas utsagor kunnat besvara studiens frågeställningar. I våra frågeställningar söker vi bland annat svar på vilka insatser som erbjuds till kvinnor respektive män utsatta för våld i nära relationer. De insatser som erbjuds av samtliga informanter är alternativt boende och råd- och stödsamtal, men för kvinnor kan man även erbjuda skyddade boenden. Vi kunde se att denna skillnad beror på att våra informanter är bundna till organisatoriska förutsättningar, till exempel avsaknaden av skyddade boenden för män, som begränsar deras möjligheter att erbjuda de insatser man bedömer att den manliga klienten är i behov av. På så vis ser vi en skillnad i vilka insatser man erbjuder män respektive kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer. Däremot tycks informanternas bedömningar samt de resonemang som förs kring de våldsutsatta klienternas behov av insatser ej skilja sig mellan könen och samtliga informanter delar samma uppfattning gällande i vilket stadiet av vinjetten de skulle erbjuda insatserna.

Utifrån vinjetten upplever vi en skillnad i hur våra informanter resonerar kring sitt bemötande av män respektive kvinnor som blivit utsatta för relationsvåld, bland annat vad gäller hur de uppmärksammar de olika typer av våld som förekommer i vinjetterna samt hur allvarligt de

ser på situationen, men även vilka bakomliggande faktorer som kan ha utlöst våldet. I de fall då det var en kvinna som blivit utsatt såg vi att våra informanter tenderade att vilja hjälpa henne definiera sin situation medan man i det manliga fallet snarare lät honom själv definiera vilken behandling han kan tolerera.

Våra informanter upplever att de bedömningsinstrument som finns att tillgå lämpar sig bättre i mötet med en våldsutsatt kvinna, och att de i vissa fall ej är tillämpliga i mötet med våldsutsatta män över huvud taget.

Vi tänker oss att dessa skillnader som presenterats ovan skulle kunna förklaras med hjälp av de könsstereotypa föreställningar som figurerar runt om i samhället, vilka i sin tur påverkar socialarbetarens bedömning och tolkning av situationen samt klientens möjlighet och vilja att söka hjälp för sin utsatthet.

Vi vill, trots skillnaderna vi ovan påvisat, förtydliga att vi genomgående i studien har sett en vilja att hjälpa klienten, oavsett kön, i den mån det är möjligt då behovet av insatser föreligger.

6. Avslutande diskussion

Under denna rubrik kommer vi diskutera och problematisera kring vårt val av metod och hur detta kan ha påverkat studiens resultat. Dessutom kommer en diskussion föras kring resultatet och den analys vi genomfört.

6.1. Metoddiskussion

Vi ansåg att en vinjettstudie var den metod som var bäst lämpad för att besvara våra frågeställningar, då Kullberg och Brunnberg (2007) förklarar att man med denna metod har goda möjligheter att upptäcka de underliggande värderingar som påverkar informanternas svar som troligtvis inte hade framkommit i en traditionell intervjuform. Vi tänker oss att ett alternativt metodval som hade kunnat vara lämpligt att använda sig av är en semistrukturerad intervju då Bryman (2008) menar att denna metod på många sätt liknar vinjettmetoden fränsett det faktum att den inte innehåller ett specifikt fall att förhålla sig till. Då vi i vår studie har en komparativ ansats med syfte att se om arbetet skiljer sig beroende på klientens könstillhörighet antar vi att det förenklar informanternas möjligheter att förhålla sig till och uttala sig om arbetet med ett specifikt kön om man tilldelas ett konkret fall, vilket i sin tur möjliggör för oss att jämföra utsagorna. Detta är något som vi tror vi inte skulle kunna uppnå med en semistrukturerad intervju då vi förmodar att informanterna skulle ha svårt att förhålla sig till det manliga offret. Eftersom de till största del har erfarenheter av arbete med kvinnliga våldsoffer tänker vi att det skulle kunna finnas tendenser hos informanterna att i sina utsagor uttala sig om arbetet med våld i nära relationer på ett generellt plan istället för att uttala sig om hur man specifikt skulle arbeta med en klient av en viss könstillhörighet.

Kullberg (2003) förklarar att en och samma informant troligtvis ej rent konkret skulle påtala att denne hade agerat annorlunda i en identisk situation när det enda som skiljer fallen åt är klientens kön. Med detta i beaktning valde vi att utforma vår vinjettstudie på ett sätt som skiljer sig från andra C-uppsatser som tidigare behandlat socialarbetares särskiljande av kön. Tidigare C-uppsatser har tilldelat en och samma informant två identiska fall där endast könen skilt dem åt och sedan tillfrågat informanterna om de skulle agerat annorlunda i något fall. Med Kullbergs ovan nämnda ord i beaktning valde vi att istället tilldela våra informanter endast ett fall var och att sedan jämföra deras utsagor med vad andra informanter svarade.

Under tiden då vi utförde våra intervjuer insåg vi dock att vårt urval av informanter var något bristfälligt, och vi ställer oss frågan om vårt resultat hade sett annorlunda ut om vi intervjuat

socialarbetare med annan erfarenhet. Våra informanter hade nämligen varierande erfarenheter av att arbeta med klienter utsatta för våld i nära relationer, och vissa saknade helt denna erfarenhet vilket vi tänker kan ha påverkat deras möjligheter att på ett djupgående sätt resonera och problematisera kring våra frågor. Vissa av våra informanter uttryckte även en osäkerhet kring vilka insatser som faktiskt fanns att erbjuda och vilka möjligheter kommunen hade att hjälpa den våldsutsatta. Att urvalet mynnade ut i detta beror till stor del på att många av de informanter med relevant erfarenhet som tillfrågades tackade nej till deltagande i studien av olika anledningar. Vi tänkte oss ändå att vårt val av intervjumetod kunde underlätta för de informanter som deltog, då vinjetterna var utformade för att ge så mycket information som möjligt om fallet för att på så vis underlätta att resonera kring problematiken trots att erfarenheterna var begränsade.

Ovan nämnda tidsbrist resulterade även i att en pilotstudie inte blev genomförbar. Vi förde tidigt i vårt arbete en diskussion kring att en pilotstudie vore lämplig, då bland annat Bryman (2008) påpekar att en sådan är lämplig att utföra då man kan säkerställa att frågorna ger det resultat man önskar och att kvaliteten på intervjun blir bra över lag. Dock upplevde vi tiden inte räckte till, varav en sådan ej blev utförd. I efterhand kan vi konstatera att en pilotstudie hade varit lämplig då vi med en sådan hade fått möjligheten att utforma mer relevanta följdfrågor till vår intervjuguide, och blivit mer förberedda på vilken information intervjuerna hade genererat. Dock tänker vi att vi ändå lyckats parera detta relativt väl då vi under intervjugenomförandet anpassat våra följdfrågor och varit följsamma i samtalen för att få ut bästa möjliga information trots allt.

6.2 Resultat- och analysdiskussion

I denna studie har vi tyckt oss se att teorier om könsstereotyper är applicerbara för att nå en djupare förståelse kring arbetet med våld i nära relationer och vi finner det inte direkt förvånande att dessa stereotyper kan stå att finna i arbetet med tanke på den kognitiva funktion som stereotyper faktiskt utgör för oss människor. Om man tar i beaktning den höga arbetsbelastning som socialarbetare faktiskt påverkas av är det förståeligt att dessa kognitiva genvägar i form av stereotyper används i mötet med klienter. Precis som Schneider (2004) påpekar hjälper stereotyper människan att förenkla den sociala världen vi lever i, och fyller därför en social funktion för att människor ska kunna förhålla sig till meningsfulla skiljaktigheter på ett adekvat vis.

Vid studiens början var vi medvetna om att teorier om könsstereotyper kunde vara användbara för att ge oss en djupare förståelse av våra informanternas utsagor. Dock förvånades vi över att teorierna var tillämpbara i en så pass hög grad då vi såg att de ständigt kunde appliceras för att tolka de meningsfullheter vi fann hos våra informanter. Utifrån dessa teorier har vi kunnat se att stereotyperna leder till en diskrepans mellan könen i arbetet med våld i nära relationer och vi anser att det finns ett behov inom det sociala arbetet att medvetandegöra dessa stereotyper för att kritiskt kunna reflektera över bemötande, bedömningar samt beslut och försöka implementera en genusmedvetenhet i dessa. Schneider (ibid.) påpekar att stereotyper blir problematiska i de fall då situationen kräver att vi ser förbi de kategoribaserade generaliseringar som råder, vilket vi anser är nödvändigt eftersom det handlar om våldsutsatta klienter och bedömningar baserade på generaliseringar kan få förödande konsekvenser för klienten. En medvetenhet och ett uppmärksammande av dessa stereotypers centrala roll inom arbetet med relationsvåld kan vara en början till ett mer kvalitetssäkrat arbete där fler klienter får sina behov tillgodosedda oavsett könstillhörighet.

Kullberg och Fäldt (2008) förklarar att socialarbetarens bedömningar och insatser har en benägenhet att anpassa sig efter de förväntningar och stereotyper som är knutna till socialarbetarens egen könstillhörighet. Detta är en aspekt vi inte haft möjlighet att undersöka i denna studie men vi lämnar som förslag till vidare forskning att undersöka vilken påverkan socialarbetarens egen könstillhörighet har i mötet med våldsutsatta klienter för att se om de skillnader vi funnit i vår studie kan härledas ur denna aspekt.

Litteratur

- Bates, J. & Thompson, N. (2002). Men, Masculinity and Social Work. I Christine Grube & Helga Stefanov (Red.) *Gender in social work – promoting equality*. (s. 97-105) Lyme Regis: Russel House.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1979). *Kunskapssociologi. Hur individen uppfatar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand .
- Blixt, M., Hradilova Selin, K. & Westlund, P. (2010). *Brottsoffers kontakter med rättsväsendet. En fördjupande studie utifrån Nationella trygghetsundersökningen 2006-2008 och intervjuer med fokusgrupper*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Connell, R.W. (2002). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Diskrimineringslag (2008:567)
- Dobash, E. R. & Dobash R. P. (1992). *Women, violence and social change*. New York: Routledge
- Douglas, E. & Hines, D. (2011). The Helpseeking Experiences of Men Who Sustain Intimate Partner Violence: An Overlooked Population and Implications for Practice. *Journal of Family Violence*. 26 (6), 473–485. doi:10.1007/s10896-011-9382-4.
- Evertsson, M. (2010). Kön. I Christofer Edling & Fredrik Liljeros (Red.), *Ett delat samhälle – makt, intersektionalitet och social skiktning*. (s. 50-73). Malmö: Liber.
- Fäldt, J. & Kullberg, C. (2012). Genusskapande processer i det sociala arbetets praktik. I Christian Kullberg, Marcus Herz, Johannes Fäldt, Veronica Wallroth & Mikael Skillmark (Red.), *Genus i socialt arbete*. (s. 144- 174). Malmö: Liber.
- Haaland, T., Clausen, SE. & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge*. NIBR-rapport 2005:3. Hämtat 3 december, 2015 från <http://www.nibr.no/pub100>
- Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. (2011). *Men's experiences of violence in Finland 2009*. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI).
- Hirdman, Y. (2001). *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber.
- Hradilova Selin, K. (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Rapport 2009:12.

- Hyden, M. & Månsson, S-A. (2006). Kön i teori och praktik. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson & Hans Swärd (Red.) *Socialt arbete – en grundbok*. (s. 265-284). Stockholm: Natur och kultur.
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Johansson, T (2012). Maskulinitet, våld och den farliga intimiteten. I Margareta Bäck-Wiklund & Thomas Johansson (Red.) *Nätverksfamiljen*. (s. 105-119) Stockholm: Natur & Kultur
- Kommunallag (1991:900)
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. Genève: World health Organization. Doi: 10.1002/casp.740
- Kullberg, C. (2002). Gender and social work: Research on Gender Differences in the Treatment of Clients in Welfare Institutions. I Christine Grube & Helga Stefanov (Red.) *Gender in social work – promoting equality*. (s. 106-118) Lyme Regis: Russel House.
- Kullberg, C. (2003). Samma bakgrund men olika insatser: Socialarbetares problembedömningar och planerade hjälpinsatser till ensamstående fäder respektive mödrar i behov av försörjningsstöd. *Nationellt seminarium om mansforskning: 11-12 mars 2003*. Göteborg: sekretariatet för genusforskning.
- Kullberg, C. & Brunnberg, E. (2007). Vinjettmetoden som verktyg i studier av välfärdsprofessioner. I Elinor Brunnberg & Elisabeth Cederlund (Red.) *Välfärdspolitik i praktiken. Om perspektiv och metoder i forskning*. (s. 175-195). Uppsala: NSU Press
- Kullberg, C. & Fäldt, J. (2008) Gender differences in social workers' assessments and helping strategies towards single parents. *European Journal of Social Work*, 11 (4), 445-458. doi: 10.1080/13691450802075659.
- Kullberg, C. Skillmark, M. Nord, C. Pers, A. & Fäldt, J. (2015). *Förståelse, bedömningar och hjälpinsatser: Socialarbetares arbete med män som våldsoffer*. Högskolan Dalarna arbetsrapport nr 2015:02.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (uppl. 3:2). Lund: Studentlitteratur AB
- Loseke, D. R. & Kurz, D. (2005) Men's violence toward women is the serious problem. I Donileen Loseke, Richard Gelles & Mary Cavanaugh (Red.) *Current controversies on family violence*. (s. 79-95). Thousand Oaks, C.A: Sage Publications

- Lundman, B & Graneheim, U (2012) Kvalitativ innehållsanalys. I Monica Granskär & Birgitta Höglund-Nielsen (Red.) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. (s. 187-201). Lund: Studentlitteratur AB
- Lövestad, S. & Krantz, G. (2012). Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden. *BMC Public Health*, 12 (945), 1-10. doi: 10.1186/1471-2458-12-945.
- Migliaccio, T. A. (2002). Abused husbands – A Narrative Analysis. *Journal of family issues*, 23 (1), 26-52. doi: 10.1177/089124194022004001. Regeringsformen (1974:152).
- Repstad, P. (1993). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Schneider, D. (2004). *The psychology of stereotyping*. New York: Guilford Press.
- Seelau, S. & Seelau, E. (2005). Gender-Role Stereotypes and Perceptions of Heterosexual, Gay and Lesbian Domestic Violence. *Journal of Family Violence*. 20 (6), 363–371. doi: 10.1007/s10896-005-7798-4.
- Socialstyrelsen. (2008) *Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Kartläggning och identifiering av standardiserade bedömningsinstrument - delrapport till regeringen 20081201*. Artikelnummer: 2008-126-82 Hämtat 5 december, 2015 från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2008/2008-126-82>
- Socialstyrelsen. (2009). *Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn – Utveckling och prövning av standardiserade bedömningsinstrument - Slutrapport till regeringen 1 december 2009*. Artikelnummer: 2009-11-25 Hämtat 5 december, 2015 från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-11-25>
- Socialstyrelsen. (2013). *Kartläggning av skyddade boenden i sverige*. Artikelnummer: 2013-4-4 Hämtat 21 december, 2015 från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-4-4>
- Socialstyrelsen. (2014). *Manual för FREDÅ. Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. Artikelnummer: 2014-6-15. Hämtat 5 december, 2015 från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-15/Sidor/default.aspx>
- Socialtjänstlag (2001:453)
- Sogn, H. & Hjemdal, O-K. (2010). *Vold mot menn i nære relasjoner. Kunnskapsgjennomgang*

- og rapport fra et pilotprosjekt*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hämtat 6 december, 2015 från
http://www.nkvts.no/biblioteket/Sider/Info_Voldmotmenninarelasjoner.aspx
- Statistiska centralbyrån. (2010). *Tema: Utbildning - Könsstruktur per utbildning och yrke 1990–2030*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Straus, M. (2006). Future Research on Gender Symmetry in Physical Assaults on Partners. *Violence Against Women*, 12 (11), 1086-1097. doi: 10.1177/1077801206293335.
- Tsui, V., Cheung, M. & Leung, P. (2010). Help-seeking Among Male Victims of Partner Abuse: Men's Hard Times. *Journal of Community Psychology*, 38 (6), 769–780. doi: 10.1002/jcop.20394.
- Vetenskapsrådet (2009). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 11 december, 2015 från
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- West, C. & Zimmerman, Don H. (1987) Doing gender. *Gender and society*. 1 (2), 125-151. doi: 10.1177/0891243287001002002

Bilagor

Bilaga 1

Bakgrundsfrågor

Vilket är ditt kön?

Kvinna

Man

Vilken är Din ålder?

Vilken är *din högsta* utbildningsnivå?

Grundskola

Gymnasium

Högstudier (upp till två år) (Ange vilket/vilka ämnen:_____)

Högstudieexamen (treårig) (Ange vilken/vilka:_____)

Magister i socialt arbete

Master i socialt arbete

Annan magister eller masterexamen (Ange vilken/vilka:_____)

Doktor i socialt arbete eller annan doktorsexamen (Ange vilken:_____)

Hur många år har Du sammanlagt arbetat inom yrken som normalt kräver socionomexamen?

Antal år:_____

Vilken yrkestitel har Du idag?

Ange titel:_____

Hur många av Dina år som yrkesverksam har du arbetat med våldsutsatta i nära relationer?

Ange antal år:_____

Ungefär hur många ärenden har du sammanlagt arbetat med om våldsutsatta i nära relationer?

Ange antal:_____

Vilket kön har du mest erfarenhet av att arbeta med?

- Arbetar oftare med kvinnliga våldsoffer
- Arbetar oftare med manliga våldsoffer
- Arbetar ungefär lika mycket med båda könen

Hur många kvinnor respektive män på din arbetsplats arbetar med våldsoffer?

Antal kvinnor: _____

Antal män: _____

Vilken stad arbetar du i?

(Ange stad): _____

Fallbeskrivning

Läs noga igenom fallbeskrivningen nedan. Informationen om fallet är utgångspunkten för diskussionen.

Stadie 1

Du sitter på ett första möte med Caroline/Pelle och hon/han berättar följande:

Pelle och Caroline, 23 år, träffades på en fest i samband med deras studentexamen. En kort tid efter festen inledde de en kärleksrelation. Sedan drygt ett år tillbaka bor paret tillsammans i en hyresrätt. Pelle studerar systemvetenskap och arbetar deltid på en budfirma, Caroline arbetar i en klädbutik. Deras inkomster utgörs av Pelles lön och studielån och Carolines lön. Paret har gemensam ekonomi.

En eftermiddag, när de förbereder middagen, säger Pelle/Caroline att Carolines/Pelles umgängeskrets har ett negativt inflytande på honom/henne och hon/han inte vill att Caroline/Pelle träffar sina kompisar mer. Caroline/Pelle frågar undrande hur det kommer sig och hävdar att hennes/hans kompisar är en viktig del av hennes/hans liv. En dispyt uppstår och Pelle/Caroline reagerar kraftfullt på Carolines/Pelle svar och säger med höjd röst att vad Caroline/Pelle ser hos sina kompisar är ovidkommande och att de helt enkelt inte får träffas mer. Caroline/Pelle hävdar sin ståndpunkt i frågan utan att höja rösten.

Pelle/Caroline ställer sig då framför Caroline/Pelle och tittar henne/honom i ögonen. Efter en kort stund ger han/hon Caroline/Pelle en knuff så att hon/han faller bakåt mot diskbänken. Därefter utdelar han/hon ett slag med öppen hand som träffar henne/honom på hakan. Caroline/Pelle faller då ner på golvet, men reser sig snabbt och springer ut ur köket och låser in sig på toaletten.

Caroline/Pelle berättar att liknande situationer har uppstått tidigare men att det var just denna händelse som fick henne/honom att söka hjälp.

Stadie 2

Din byrå får några veckor senare ett telefonsamtal om samma par.

En granne till paret har ringt till byrån och sagt att hon ofta hör skrik och bråk i huset. Häromdagen såg hon Pelle/Caroline slå Caroline/Pelle hårt. Caroline/Pelle hade kommit hem sent en kväll och ett högljutt gräl utspelade sig i trapphuset. Pelle/Caroline blev mycket upprörd och skrek och slog till Caroline/Pelle i ansiktet.

Det här var inte första gången som hon såg Pelle/Caroline vara hård mot Caroline/Pelle, varav hon/hon lämnar en orosanmälan som kommer till dig som handläggare för Caroline/Pelle.

Stadie 3

Tre veckor efter förra orosanmälan får du ett samtal från Carolines/Pelles arbetsgivare.

Arbetsgivaren berättar att denne är orolig för Caroline/Pelle och misstänker att hon/han inte har det så bra hemma. Arbetsgivaren uppger att Caroline/Pelle haft mycket sjukfrånvaro senaste tiden och att hon/han verkat nedstämd och stressad de gånger de träffats.

Igår när Caroline/Pelle kommit till jobbet hade arbetsgivaren sett brännmärken på Carolines/Pelle armar samt ett blåmärke på halsen. När arbetsgivaren frågade vad som orsakat brännmärkena verkade Caroline/Pelle undvikande men svarare att hon/han bränt sig vid spisen, men arbetsgivaren berättar i samtalet att det mycket väl såg ut som märken efter en cigarett.

Han hade även upplevt att Caroline/Pelle haft svårt att äta, varav hon/han uppgett sig ha svåra magsmärtor, men ville därefter inte berätta mer.

Bilaga 3

Intervjuguide

Stadie 1

Är detta en situation som ni känner igen från er yrkesutövning?

Vad tror du ligger bakom förövarens beteende?

Är det några särskilda aspekter i klientens situation som Ni reagerar över?

Hur skulle du gå tillväga om du skulle bedöma det här fallet? Steg för steg?

Hur ser ni på behovet av insatser från socialtjänstens sida?

Stadie 2

Är det några särskilda aspekter i klientens situation som Ni reagerar över?

Hur skulle du gå tillväga om du skulle bedöma det här fallet? Steg för steg?

Hur ser ni på behovet av insatser från socialtjänstens sida?

Stadie 3

Är det några särskilda aspekter i klientens situation som Ni reagerar över?

Hur skulle du gå tillväga om du skulle bedöma det här fallet? Steg för steg?

Hur ser ni på behovet av insatser från socialtjänstens sida?

Fastställd av UFL och UFN 2008-12-17

Blankett för etisk egengranskning av studentprojekt som involverar människor

Projekttitel:

Student/studenter: Niklas Grahn, Linda Friberg

Handledare: Kari Jess

		Ja	Tveksamt	Nej
1	Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas, d.v.s. innehåller studien t.ex. barn, personer med nedsatt kognitiv förmåga, personer med psykiska funktionshinder samt personer i beroendeställning i förhållande till den som utför studien (ex. på personer i beroendeställning är patienter och elever)?			X
2	Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?			X
3	Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?			X

4	Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt (t.ex. väcka traumatiska minnen till liv)?			X
5	Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?			X
6	<p>Avser du att behandla känsliga personuppgifter som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?</p> <p>Med känsliga personuppgifter avses, enligt Personuppgiftslagen (PuL), uppgifter som berör hälsa eller sexualliv, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening</p>			X
7	Avser du att behandla personuppgifter som avser lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden, och som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?			X

Fastställt av Forskningsetiska nämnden 2008-10-23

Information om studie av socialarbetares hantering av klienter som upplevt våld i nära relationer

Du tillfrågas härmed om deltagande i en studie som kommer undersöka hur handläggare inom socialtjänsten arbetar med personer som utsätts för våld i nära relationer.

Vi är två studenter som till vårt examensarbete för socionomprogrammet på Högskolan Dalarna vill utföra ett antal intervjuer med handläggare inom socialtjänsten i några olika kommuner i Dalarna. Intervjuerna kommer behandla frågor om våld i nära relationer och vårt syfte är att undersöka hur socialarbetare arbetar med personer som blivit utsatta för våld i nära relationer.

Vi tänker att du som socialarbetare i ditt arbete kan komma i kontakt med frågor som dessa och att du därmed kan inneha erfarenheter och synvinklar som kan hjälpa oss besvara vår ovan nämnda forskningsfråga. Därför frågar vi nu dig om du vill delta i en så kallad vinjettintervju, vilket innebär att du kommer bli given ett scenario där du sedan får reflektera och diskutera kring hur du skulle tänkt och handlat i den givna situationen. Intervjun kommer ta ungefär en timme och kan hållas under eller efter arbetstid – vad som passar dig bäst. Vi tänker att denna intervjuform lämpar sig bäst till en studie av detta syfte då ämnet kan uppfattas som känsligt och att vi därför använder oss av helt påhittade situationer. Detta för att i bästa möjliga mån undvika att man känner sig kritiserad eller illa till mods.

Informationen som inhämtas genom intervjuerna kommer behandlas med största konfidentialitet och enbart bearbetas av oss som arbetar med uppsatsen. Intervjuerna kommer att spelas in och transkriberas för att sedan analyseras. Så fort detta är gjort kommer inspelningarna raderas och transkriberingarna "strimlas". Eventuella namn kommer fingeras och ingen annan personlig information kommer inhämtas då detta ej är relevant för studien.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna och du kommer erbjudas möjlighet att ta del av denna uppsats om så önskas.

Vid intresse av deltagande, eller vid övriga frågor, vänligen kontakta:

Niklas Grafhn

Linda Friberg

Kari Jess
Handledare

